

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Foglalkoztatási Stratégiája 2016 - 2021

Éves szakmai gyorsjelentés - 2020

FOGLALKOZTATÁSI ÉS GAZDASÁG-
FEJLESZTÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN
TOP-5.1.1-15-B01-2016-00001

2020. július

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Éves szakmai gyorsjelentés - 2020

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye

Foglalkoztatási Stratégiája

Jelen Gyorsjelentés a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat megrendelésére, a TOP-5.1.1-15-B01-2016-00001 kódszámú, „Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések” megnevezésű projekthez kapcsolódóan készült.

A dokumentumot az Expanzió Kft. készítette.

Felelős kiadó: Bánné dr. Gál Boglárka,
a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat elnöke.
© Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat, 2020.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1. Tartalom

1. Tartalom	2
2. Bevezetés	4
3. Vezetői összefoglaló	5
4. Szakmai politikai háttér, új ágazati célok, operatív programok	8
4.1. Nemzeti Exportstratégia	8
4.2. Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS, tervezet)	9
4.3. A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája – 2019-2030	13
4.4. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Középtávú Gazdasági Programja – 2020-2024	13
4.5. Az EU Körforgásos Gazdaság Új Cselekvési Terve	14
5. Új helyzet a munkaerő-piacon	15
5.1. Társadalmi, demográfiai helyzet	15
5.2. Gazdasági helyzet	20
5.3. Jelentősebb, foglalkoztatást érintő beruházások a magánszektorban	22
5.4. A megyei vállalkozások válasza a válsághelyzetre	25
6. Aktuális foglalkoztatási statisztikák	26
6.1. Hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatási helyzete, illetve a foglalkoztatási támogatások igénybevétele. .	33
7. Megváltozó munkáltatói és munkavállalói környezet	40
8. Foglalkozási és képzési igények felmérése B.-A.-Z. megyében	42
8.1. Álláskereső válaszai tapasztalt eltérések	42
8.2. A vállalkozói felmérés főbb eredményei	44
9. A gazdasági helyzet összefoglalása – SWOT analízis	45
10. A főbb folyamatok összefoglalása, jó gyakorlatok a megyében	49
10.1. Kiemelkedő események, jó példák bemutatása	50
11. Ajánlások, operatív projekttervek	52
11.1. Operatív projekttervekre vonatkozó ajánlások	52

2. Bevezetés

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2016. március 29-i (17/2016.(III.29.)) határozatával úgy döntött, hogy pályázatot nyújt be a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében megvalósuló „Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködés” megnevezésű pályázati felhívásra. A támogatáshoz való hozzájárulásról az 1364/2016.(VIII.13.) sz. Kormányhatározat döntött 2016. július 13-án. A projekt befejezésének tervezett időpontja: 2021. augusztus 31.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzati Hivatal konzorciumi együttműködésében megvalósuló megyei foglalkoztatási projekt (TOP 5.1.1-15-B01-2016-00001) célja képzési és foglalkoztatási programok megvalósítása a köz- és gazdasági szféra partnerségében. Ezen belül hátrányos helyzetű, megváltozott munkaképességű munkavállalók elhelyezkedésének segítése, ami foglalkoztatás-bővüléshez vezet.

A beavatkozás keretében a foglalkoztatási paktum modellje és módszertana szerint megyei szintű foglalkoztatási együttműködések támogatása valósul meg, így készült el a megyei foglalkoztatási stratégia 2017. július 31-én¹, az első éves szakmai gyorsjelentés 2018. július 31-én², illetve a második szakmai gyorsjelentés 2019 július végén³.

A stratégia kidolgozásában, valamint az éves gyorsjelentések elkészítésében is részt vettek a Paktumszervezet tagjai, a helyi paktumok munkatársai, a Megyei Közgyűlés tagjai, akik 2020-ban is megosztották legfrissebb tapasztalataikat a megyei foglalkoztatási és gazdasági folyamatok kapcsán.

A stratégia minden évben felülvizsgálatra kerül a projekt időszakában, ez pedig a – szintén évente megismételt – munkaerő-piaci felmérésre épül. Az ez évi felmérésre 2020 március-áprilisában került sor, így abban csak részben jelenhetnek meg az egészségügyi veszélyhelyzet hatásai.

A gyorsjelentést 2020-ban nyilvánvalóan jelentősen befolyásolta az év első felében az egész világot érintő koronavírus-járvány. Mindazonáltal a gyorsjelentés elkészítésének időszakában friss, megbízható statisztikák csak részben álltak rendelkezésre.

¹ A Stratégia letölthető a Paktum honlapjáról:

https://www.bazpaktum.hu/content/cont_59c107fcaa8c6.39840727/301_baz_mfs_2017.pdf;

² https://www.bazpaktum.hu/content/cont_59c107fcaa8c6.39840727/baz_mfs_2018_gyorsjelentés_vegleges.pdf

³ https://www.bazpaktum.hu/content/cont_59c107fcaa8c6.39840727/baz_foglalkoztat_kiadvány_44belivoldal_mod02.pdf

• La ENVIPE 2013 permite conocer que entre los motivos que llevan a la población víctima de un delito a no denunciar, están las circunstancias atribuidas a la autoridad, como considerar la denuncia como una pérdida de tiempo y la desconfianza en la autoridad, con 61.9%.

• Del total de las denuncias refiere que en el 53.2% en 2011, esta cifra fue...

Causas atribuidas a la autoridad	2010	2011
Otras Causas	61.2	63.2
No	36.3	35.9
Por otras causas	2.6	0.8

3. Vezetői összefoglaló

A Megyei Foglalkoztatási Stratégia kapcsán készülő éves Gyorsjelentések arra szolgálnak, hogy beszámoljanak a megelőző egy évben tapasztalható megyei folyamatokról, és amennyiben szükséges, a célokat, projektterveket aktualizálják.

A korábbi évek Gyorsjelentéseihez képest a 2020-as különleges, hiszen a 2020 elején kitört világszintű koronavírus-járvány a korábbi években tapasztalt – alapvetően pozitív – folyamatokat megtörte. Ennek ellenére remélhetőleg ez a probléma csak átmeneti lesz a gazdaság és a foglalkoztatás tekintetében. A Gyorsjelentés sokat foglalkozik a járvány okozta gazdasági, társadalmi helyzet elemzésével, ám feladata volt áttekinteni az ezt megelőző időszakot is. A vezetői összefoglalóban röviden bemutatjuk a Gyorsjelentés főbb megállapításait.

A demográfiai folyamatok negatív spirálja lassulni látszik a megyében. Egyrészt csökkent a természetes fogyás mértéke, amelyet tovább erősíthet a **2019-ben ugrásszerűen megnövekedett házasságkötés-szám** is. Másrészt a nemzetközi vándorlási egyenleg két éve 1000 fő fölötti plusz-lakosságot generál, ami már statisztikai értelemben is értelmezhető. Az egyes járások azonban nem egyenlően részesülnek ezekből a pozitív folyamatokból, különösen az északi határ mentén elterülő járásokban rossz a helyzet. A megyén belüli különbségek a korcsoportos felépítés, illetve a **vándorlási egyenleg kapcsán néhány járásban kiemelt beavatkozást igényelnek** (noha ez a két jelenség nem jár együtt, hiszen az idősebb korosztályok kevéssé mobilak). A Sárospataki és a Sátoraljaújhelyi járás mindkét szempontból komoly problémákkal küzd – előre-gedett és vándorlással is nagymértékben sújtott területek. A koronavírus-járvány demográfiai szempontból a gyorsjelentés készítésének időpontjában (2020 júniusában) nem volt jelentős hatással az ismerhető statisztikák alapján, ám a válság hosszabb távú hatásai várhatóan ezeket a területeket hatványozottan fogják érinteni.

A **beruházások 2019-es mértéke magas volt**, ezek nagyobb része továbbra is a tradicionális ipari központokban összpontosult. A beruházások egy része már korábbi gyártókapacitások növelése volt, azok összetétele azonban az **innovációs potenciál növelése irányába mutat** – zöld házak, új ipari megoldások újragondolása, egészségügyi

kutatás-fejlesztési hely fejlesztése. Negatív fejlemény, hogy Ózd egyik komoly foglalkoztatója felhagy tevékenységével, ezzel mintegy 1000 álláskereső jelenik majd meg a megyében.

A foglalkoztatásban a koronavírus-járvány teljesen új helyzetet hozott. A gazdaság leállásának negatív eredményei azonnal érzékelhetők voltak az álláskereső regisztráció áramlásának megugrásában, ám a májusi új belépők száma (ami visszaállt a januári szintre)⁴ némi bizakodásra adhat okot. A betöltetlen álláshelyek számában várhatóan még több hónapig nem lesz változás, ám ezt is nagyban befolyásolja majd az, hogy a megyei vállalkozások milyen mértékben tudnak élni a támogatási lehetőségekkel, illetve az, hogy milyen forgatókönyveket használnak a termelés újraindításánál. Ennek kapcsán a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (BOKIK) készít felmérést, amelyben a cégek válság-forgatókönyveire kíváncsiak. A BOKIK a járvány alatt is megkérdezte a megyei munkaadókat. Ennek eredményei szerint a mikrovállalkozások (jellemzően az egyéni vállalkozásként működő, egyéb szolgáltatások ágazatban működő szakemberek), **ágazat szerint a vendéglátás-turizmusban működő cégek szorultak leginkább segítségre**. A megye vegyipari vállalkozásai (többek között a fertőtlenítőszeresek, illetve a különböző gyógyszeripari megrendelések felfutása következtében) a járványhelyzet nyertesei közé tartoznak.

A járvány néhány kézzel fogható következménye az alábbi:

- Az eddig is jellemző (a B.-A.-Z. Megyei Önkormányzati Hivatal által kiemelten kezelt) **digitális transzformáció felgyorsult**, ami nemcsak a nem termelő munkakörök újratervezését indítja el, hanem felgyorsíthatja a robotizációt is.
- A járványhelyzet kezelése főként a **vállalkozások fejlesztési forrásait emésztette fel**, így a tervezett fejlesztési beruházások elmaradhatnak, de legalább is időben elhúzódhatnak, ami versenyképességi problémákat okoz. A kormány válságkezelési lépései támogatták a munkáltatókat a munkavállalók megtartásában, ami enyhítheti ennek a forrás-kiesésnek a terhet.

⁴ A kézirát lezárásának időpontjában (2020. 07. 13.) a májusi adat hozzáférhető, június adat nem elérhető.

- A munkavállalók részéről fokozott **hangsúlyt kap az önálló munkára vagy akár az otthoni munkára való képesség**. Sokan számoltak be arról, hogy a magánélet és a munka összehangolása kihívást jelentett, így az olyan alapkompenciák erősítésére van szükség, mint pl. az önszabályozás, a teljesítmény alapú motiváció. Ehhez **a munkáltató nyitottságára és munkavállalójába vetett bizalmára van szükség**, valamint egyértelmű kimenetek, elvárások, eredménytermékek megjelölésére.
- A **táv munka szervezése, működtetése a cégek** (különösen a kkv-k) **vezetőinek kihívást jelent**, fel kell készülniük a fizikailag nem jelenlévő, hatékonyabb csapatok működtetésére. A vállalati működési rendszer összetett, fizikai és virtuális folyamatok párhuzamos szervezésére lesz szükség.
- A cégeknek fel kell készülniük az újabb járványhullamokra, vagy más potenciális válságok kezelésére, hogy hasonló problémák esetén gyorsabban és hatékonyabban tudjanak reagálni egyrészt **a munkavállalók rugalmas kezelésére, másrészt a termelés gyors adaptálódására**.
- A mesterséges intelligencia egyre több területen történő alkalmazása megköveteli a munkavállalóktól **a technológiai készségek meglétét** és azok folyamatos bővítését, az önfejlesztést is. A rugalmas önfejlesztés lehetővé teszi nemcsak a munkavállalók, hanem a munkáltatók adaptációs teljesítményének fejlesztését is.

2020 tavaszán elkészült a Megyei Közgyűlés Középtávú Gazdasági Programja, amelynek megállapításait és céljait, beavatkozásait is figyelembe veszi a Gyorsjelentés, különösen az ajánlások, illetve az operatív fejlesztési projektek javaslati esetében. A Gyorsjelentésben megfogalmazott 5 ajánlás a következő:

1. A Cégek válságállóságát olyan módon kell javítani, hogy erősödik a tapasztalatcsere, illetve a jó gyakorlatokat a kölcsönös hasznok elvén megosztják egymással a megyei vállalkozások. A tapasztalatok szerint azok a cégek kezelték jobban a válságot, amelyek rendelkeztek ún. vész-forgatókönyvekkel (jellemzően a multinacionális vállalatok), és gyorsan, rugalmasan át tudták állítani termelési kapacitásaikat.
2. A helyileg beágyazott civil szervezetek egyszerűbben, és hatékonyabban érik el azokat a – főként inaktív – rétegeket, amelyek munkaerő-tartalékot képeztek az

elmúlt évek munkaerő-hiányos gazdasági helyzetében. A járvány gazdasági veszélyeinek elmúltával újra fontossá válhat a megyében még mindig jelenlévő munkaerő-piaci potenciál (jellemzően inaktív rétegek). Következésképpen továbbra is szükséges a helyi civil szervezetek bevonása a megyei és helyi paktumok működésébe, és a helyi tapasztalatok hatékony beépítése.

3. A közfoglalkoztatottak száma az elmúlt években folyamatosan csökkent, ezen szintén változtathat a koronavírus-járvány. Az állásukat hirtelen elvesztők esetében a közmunka-programok újraindítása lehet a gyors reakció az álláskeresői támogatások jogosultsági idején túl. Ez újra előtérbe helyezi majd **az önkormányzati tagsággal rendelkező társadalmi szervezetek működését**: a közfoglalkoztatás esetleges – kényszerű – felfutását olyan módon kellene támogatnia a működő szociális szövetkezeteknek, ami garantálja **a nagyobb hozzáadott-értéket**, ily módon a helyi termékek piacra juttathatóságát.
4. Az úthálózatnak nemcsak minőségileg kell megújulnia, hanem átgondolt fejlesztéssel az **úthasználatot (értsd közösségi közlekedés) is fejleszteni kell**. Az infrastrukturális fejlesztéseknek követnie kell a megye középtávú érdekeit, és azokat a térségeket kell célozniuk, amelyeket különösen sújt ez a probléma.
5. A helyi termékek között főként azok találhatók, amelyek a közfoglalkoztatási programok kapcsán készülnek el a szociális szövetkezetekben. Szinte minden településnek van kertészete, ám ezek hozzáadott értéke alacsony szinten áll és **kereskedelmi értékesítése fejletlen**, sok az átfedés és a felesleges gyártási kapacitás.

A fentiek értelmében az alábbi projektek (részben már a Foglalkoztatási Stratégiában is lefektetett módon) megvalósítása jelenthet támogatást néhány társadalmilag fontos probléma megoldásában.

- Megyei online piactér kiépítése a szociális szövetkezetek termékeinek piacra jutásához.
- Kis létszámú munkavállalói csoportok innovatív és optimalizált szállítása.
- Megyei validációs pilot projekt kezdeményezése.
- Digitális kompetencia-fejlesztés a hátrányos helyzetű családok (potenciális munkavállalók) körében.
- A felnőtt lakosság transzverzális kompetenciáinak fejlesztése.

4. Szakmai politikai háttér, új ágazati célok, operatív programok

Az elmúlt egy évben az MFS Gyorsjelentésen kívül megyei szinten elkészült a megye középtávú gazdaságfejlesztési programja is. Emellett nemzetközi szinten is megerősödtek az olyan kezdeményezések, amelyek adott esetben kitörési pontot jelenthetnek B.-A.-Z. megye számára.

A helyi szint mellett országos szinten is jelentek meg olyan dokumentumok, amelyek fontosak a megyei foglalkoztatás esetében is. Ilyenek például a Digitális Jólét Program kapcsán kidolgozott stratégiai jellegű dokumentumok, illetve van olyan dokumentum is, ami 2020 júliusában került társadalmi egyeztetésre.

Különös tekintettel arra, hogy a Megyei Önkormányzat 2019 végétől kezdődően kiemelten kezeli a digitális transzformáció megyei szintű ösztönzését, elsősorban a digitális átállással kapcsolatos stratégiák tartalmát foglaljuk össze. Ezek mellett nem jelent meg fontos, jelentős stratégiai jellegű dokumentum a vizsgált időszakban. Mindezekon kívül olyan korábban kidolgozott dokumentumokat is áttekintettünk, amelyek a koronavírus-járvány miatt újra aktuálissá válhattak.

Ezek között relevánsak az alábbiak:

- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája – 2019-2030⁵
- Nemzeti Digitalizációs Stratégia⁶ (tervezet)
 - DigKomp – A digitális kompetencia keretrendszere Magyarországon⁷
- Magyarország Digitális Agrár Stratégiája⁸
- Nemzeti Exportstratégia 2019-2030⁹
- A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Középtávú Gazdasági Programja – 2020-2024¹⁰
- EU Körforgásos Gazdaság Új Cselekvési Terv¹¹

4.1. Nemzeti Exportstratégia

A dokumentum elsősorban a hazai kkv-k erősítésére helyezi a hangsúlyt, főként a kivitel erősítése érdekében. Ez B.-A.-Z. megye szempontjából azért is fontos, mert az itt dolgozó cégek főként autóipari beszállítóként működnek, s így eleve exportpiacokra termelnek (Tier1¹²-es

multinacionális vállalatok, illetve azok Tier2-es beszállítói), ilyen módon élvezői lehetnek a fejlesztéseknek.

A nemzeti Exportstratégia célja az, hogy az exporttámogatási eszközrendszer további fejlesztésének irányait kijelölje, ám ezen túlmenően konkrét célokat (indikátorokat) is megad a fejlesztéshez:

- Kkv-k exporton belüli részarányának 50%-kal történő emelése – erőforrásokhoz való hozzáférés könnyítése, a külkereskedő vállalatok magasabban képzett munkaerő-foglalkoztatásának támogatása;
- EU-n kívüli export részarányának számottevő növelése 2030-ig – főként a Nyugat-Balkán, a V4-ek gazdasági potenciáljának kihasználása;
- Hazai kkv-k bekapcsolása a nemzetközi vállalatok globális értékláncába – beszállítóvá váláshoz szükséges fejlesztések, mentorálás;
- Leggyorsabb és leginkább piaci igényekre szabott exportfinanszírozási rendszer kialakítása – komplementer rendszerek, magas multiplikátor hatás;
- Nemzetközi piacon elismert magyar brandek felépítése meglévő, kiemelkedő exportsikereket elért vállalatok bázisán.

A fentiek eléréséhez nyilvánvalóan forrásokat is rendel a kormányzat, illetve könnyíti a kkv-k számára a forrásokhoz való hozzáférést.

⁵ <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/gazdasagstrategiaert-es-szabalyozasert-felelos-allamtitkar/hirek/a-magyar-mikro-kis-es-kozepes-vallalkozasok-megerositesenek-strategiaja-2019-2030>;

⁶ <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/hirek/elkeszult-az-uj-digitalis-keretstrategia-tervezete?fbclid=IwAR3pSrngh1a2RE--oVckPzeHA2jk6oILGHLt9t0XW3IX2AbXnuKm8RfEC8>

⁷ <https://www.kormany.hu/hu/innovacios-es-technologiai-miniszterium/digitalis-jolet-program/digkomp-a-digitalis-kompetencia-keretrendszere-magyarorszagon>;

⁸ 1470/2019. (VIII. 1.) Korm. határozat;

⁹ <https://hirlevel.egov.hu/2019/04/20/megjelent-a-nemzeti-export-strategia-2019-2030/>;

¹⁰ <http://www.baz.hu/hatarozat.php?id=2251>

¹¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

¹² Az ellátási piramis tetején álló – általában multinacionális – gyártócég beszállítói szintjeire vonatkozó csoportosítás. A Tier1 beszállítók azok, akik közvetlenül a gyártó cégnek szállítanak (rendszerket, illetve nagyobb modulokat), a Tier2 beszállítók különböző kisebb komponenseket gyártanak, a Tier3 pedig egyes alkatrészeket szállít be.

4.2. Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS, tervezet)

A Stratégia keretstratégiának tekinthető, mivel figyelembe veszi a Digitális Jólét Program, valamint a szaktárcák által kidolgozott különböző digitális szakstratégiák célrendszerét is. Ezáltal rendszerezi, egységes keretbe foglalja, aktualizálja az eddig keletkezett, digitalizációval kapcsolatos kormányzati dokumentumok megállapításait, eszközrendszerét. A Stratégia négy pillére követi az eddigi dokumentumok, illetve az EU-s ajánlások felépítését: a) digitális infrastruktúra, b) digitális készségek, c) digitális gazdaság, d) digitális állam.

A Stratégia átfogó célja, hogy Magyarország a gazdaság, az oktatás, a kutatás-fejlesztés-innováció, a közigazgatás területén olyan összehangolt erőfeszítéseket tegyen a digitalizáció előmozdításáért, amelyek – nemzetközi mércével mérve is – jelentős mértékben járulnak hozzá az ország versenyképességének és a polgárok jólétének javulásához. Fontos szempont a szolgáltató állami jelleg és támogató működés megerősítése és az intézkedések terén ezen hozzáállás következetes képviselője is.

Az NDS négy pillérének rész céljai, beavatkozásai az alábbi táblázatban szerepelnek.

1. táblázat: Az NDS beavatkozásainak rendszere

Digitális infrastruktúra: a megfelelő minőségű és lefedettségű vezetékes és vezeték nélküli digitális infrastruktúra rendelkezésre állása

1. Gigabit képes hálózatok fejlesztése.
2. Oktatási intézmények digitális infrastruktúra-fejlesztése.
3. Felsőoktatási intézmények, kutatói hálózatok és közgyűjtemények digitális infrastruktúra-fejlesztése.
4. Nemzeti Távközlési Gerinchálózat továbbfejlesztése.
5. A hivatásos szervezetek, mentőszolgálat vezetékes nélküli kommunikációjának további fejlesztése.
6. Kkv-kat, kutatási hálózatot és állami intézményeket kiszolgáló szuperszámítástechnikai (HPC) kapacitás bővítése.
7. 5G hálózatok fejlesztésének ösztönzése.

Digitális kompetencia: a polgárok digitális készségeinek és a munkavállalók digitális tudásának folyamatos fejlesztése

1. Tömeges lakossági digitális kompetencia-fejlesztő programok indítása.
2. Informatikusok- és mérnökök számának mennyiségi és minőségi növelése.
3. A digitális kompetencia fejlesztéséhez szükséges struktúraváltás támogatása az oktatásban.

Digitális gazdaság: a vállalkozások digitális felkészültségének, a digitális technológia integráltságának növelése

1. A kkv-k digitális ellátottságának és használatának növelése: dedikált programok megtervezése.
2. Digitális startup vállalkozások fejlesztése.
3. Az IKT iparág célzott fejlesztése támogatási programok segítségével.
4. Az állami adatvagyon gazdasági célú hasznosítása.

Digitális állam: az elérhető ügyfélbarát digitális közszolgáltatások körének bővítése és a használatuk iránti nyitottság és motiváció erősítése a lakosság és a vállalkozások körében, a határokon átvelő szolgáltatásnyújtás megteremtése

1. A központi és területi közigazgatás, illetve a szakrendszerek összehangolt felhasználóbarát digitális fejlesztése.
2. Adatalapú közigazgatás megteremtése.
3. Okos települések és okos térségek fejlesztése helyi digitális közszolgáltatások kialakításának és működtetésének támogatása.
4. Kormányzati elektronikus szolgáltatások információbiztonságának növelése.
5. Közszolgáltatások digitális fejlesztése.

Forrás: Nemzeti Digitalizációs Stratégia

4.2.1. DigKomp - A digitális kompetencia keretrendszere Magyarországon¹³

2019. június 11-én a magyar Kormány elfogadta az Innovációs és Technológiai Minisztérium által benyújtott, a „Digitális Kompetencia Keretrendszer fejlesztéséről és bevezetésének lépéseiről” című kormányhatározatot, melyet a Digitális Jólét Program keretében a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ (DPMK) készített elő.

A kormányhatározat értelmében létre kell hozni az európai uniós, aktuális állampolgári digitáliskompetencia-keretre (DigComp 2.1.) épülő hazai digitáliskompetencia-keretrendszert. A DigKomp-nak elnevezett magyar rendszer nemcsak referenciakeretként működik, hanem olyan egységes rendszerként, amely a digitális **kompetencia meghatározását, fejlesztését, mérését-értékelését, valamint meglétének igazolását és állami elismerését teszi lehetővé.**

A fejlett gazdaságokban jelenleg minden második munkahely igényel bizonyos mértékű digitális jártasságot, az előrejelzések szerint ezen munkahelyek aránya 2020 végére várhatóan 75 százalék fölé fog emelkedni.

A Digitális Kompetencia Keretrendszer két szintből áll. Az egyik (átfogó) szint egy referenciakeret. Ez megteremt az egységes paradigmát, fogalomrendszert, amely alapján a későbbiekben a fejlesztői réteg eljárhat a DigKomp folyamatos karbantartása esetén.

A másik szint megadja azokat a kompetenciakereteket, amely alapján az egyén fejleszthető; ezek az adott ágazaton belüli feladatkörökhöz tartozó specifikus digitális ismeretek. Tekintettel arra, hogy a DigKomp alapvetően egy egész társadalmat érintő értékelési és fejlesztési eszköz, erős a képzési, továbbképzési eleme is.

A digitális kompetenciák megszerzését kevés tényező ösztönzi és nagyrészt a tanulástámogató mechanizmusok is hiányoznak. A digitális kompetenciakeretek kidolgozásának és a DigKomp rendszer egészének egyik alapvető funkciója, hogy rendezett, átlátható formában meghatározza az elvárásokat, és célcsoportonként különböző fejlesztési javaslatokat adjon. A fejlesztés terei és céljai alapján különböző célcsoportokat, és elvárásokat határoztak meg. Az egyik cél, hogy minden magyar állampolgár el tudjon jutni addig, hogy „digitálisan önjáróvá válik” – „állampolgári alap” szint – ahonnan már önálló tanulással is fejlesztheti önmagát.

A DigKomp főbb célcsoportjai:

- Bizonyos felnőtt csoportok (munkanélküliek, nyugdíjasok, fogyatékkal élők), amelyeknek nincs olyan képzési tere, ahol a digitális kompetenciáik fejleszthetők, ezért ők az állampolgári alap szintet biztosító általános képzéseket vehetik igénybe a célcsoport-specifikus programok mellett.
- A munka világából átmenetileg vagy végleg kikerült csoportok (pl. nyugdíjasok, munkanélküliek, kismamák), akik esetében cél a digitális írástudás szintjéig való eljuttatás.
- Tanulók és hallgatók: számukra az oktatás és képzés alrendszereiben jogszabályok határozzák meg a tanulók és hallgatók számára elsajátítandó készségeket, kompetenciákat, ismereteket. A köznevelésben tanulók a tankötelezettség teljesítéséig minimálisan a tanulói kompetenciakeretben foglaltaknak megfelelően teljesítik az állampolgári alapszintet.
- Aktív munkavállalók: szektorálisan kidolgozott kompetenciakerethez kapcsolódó képzési programok, tanulási alkalmak biztosítják a fejlesztést.
- Vállalkozások: szektorálisan biztosítja a DigKomp a munkavállalók fejlesztését, ezáltal fejlesztve a hazai cégek versenyképességét.

4.2.2. Digitális Agrár Stratégia (DAS)

A Stratégia a Mezőgazdaság 4.0. „hívószóra” épül. Ennek jövőképe az, hogy elsősorban agrárinformatikai eszközökre és szolgáltatásokra építve nő az élelmiszergazdaság jövedelemtermelő képessége, a környezeti terhelés pedig csökken. A termelést automatizáló eszközök, illetve robotok támogatják, ez pedig csökkenti az élőmunka-igényt, amit magasabb hozzáadott értékkel bíró tevékenységekre lehet fordítani. A stratégia nagy hangsúlyt fektet a szenzorokra, illetve a monitoringra, valamint a létrejött adatbázisok intelligens felhasználására.

E fenti jövőképhez az alábbi – a foglalkoztatási stratégia szempontjából releváns – stratégiai célok kapcsolódnak:

- A precíziós gazdálkodás szélesebb körben való alkalmazása: digitális kompetenciák fejlesztése („okos gazda” program, agrár-felsőoktatás fejlesztése) innovációs környezet fejlesztése;
- Üzemi irányítási alkalmazások használata a gazdaságok vezetésében, döntések előkészítésében;
- Termék nyomkövetési rendszerek és az online üzletkötés fejlesztése: digitális kereskedelem fejlesztése.

Az agrárgazdaság – ahogy már a Megyei Foglalkoztatási Stratégiai kiadványban (2016-2021) is kitértünk rá – azért fontos a megyében, mert a leginkább érintett csoportokat (inaktívak, hátrányos helyzetűek, romák) ez a gazdasági szegmens képes – legalább is idénymunka-szerűen – felszívni (pl. közfoglalkoztatás, illetve szociális szövetkezetek). Ez a folyamat már korábban elindult, hiszen a megyében – főként a hátrányos helyzetű térségekben – több önkormányzat részvételével működő szövetkezet is mezőgazdasági termékek előállítását és értékesítését végzi. A jelenlegi működési forma merőben más, mint ami a digitális agrárium jövőképéből fakad, ám ezen szövetkezetek humán-erőforrásának (elsősorban menedzsment-szemléletben) fejlesztésére több projekt is irányul, ami a professzionalizálás irányába mutat.

¹³ Forrás: <https://digitalisoletoletprogram.hu/hu/tartalom/digkomp;>

4.3. A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája – 2019-2030

A stratégia átfogó célja egybeesik az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) Gazdaságfejlesztési Stratégiájának céljával, ami a gazdaság fejlesztése és a magyarok életminőségének növelése. Ennek két leteleménye van: a) nemzetközileg is sikeres, dinamikus magyar vállalkozói kör, illetve b) a sok ember megélhetését biztosító, széles kisvállalkozói kör működésének megerősítése. Emellé három indikátort rendel a stratégia, egyrészt a kkv-k termelékenységének növelése, másrészt a hazai tulajdonú kkv-k hozzáadott értékének növelése a teljes hozzáadott értéken belül, harmadrészt pedig a hazai kkv-k exportképességének növelése.

1. ábra: Az exportstratégia fejlesztési pillérjei

PILLÉREK	Zászlóshajó intézkedések
VÁLLALKOZÓBARÁT SZABÁLYOZÁSI ÉS ADÓZÁSI KÖRNYEZET MEGTEREMTÉSE	A kisvállalkozások számára létrehozott adónemek további erősítése Egyéni vállalkozók adóbevallásának egyszerűsítése Folyamatos adminisztrációs tehercsökkentés Doing Business Akcióterv
A KKV-K ÜZLETI KÖRNYEZETÉNEK ÉS AZ E-KORMÁNYZAT ESZKÖZEINEK FEJLESZTÉSE	Vállalkozói online felület kialakítása
KKV-K FEJLŐDÉSI KÉPESSÉGÉNEK, INNOVÁCIÓS ÉS DIGITÁLIS TELJESÍTMÉNYÉNEK ERŐSÍTÉSE	Magyar Multi Program Modern Mintaüzem Program Hátrányos térségeket célzó támogatások
KKV-K FINANSZÍROZÁSHOZ JUTÁSÁNAK ÖSZTÖNZÉSE	Magyar Tőkealap Program kidolgozása és elindítása Gazdaságfejlesztési városi alapok felállítás A támogatott kkv finanszírozás koordinációs mechanizmusának létrehozása Kkv finanszírozási alstratégia elkészítése
A KKV-K NEMZETKÖZIESEDÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE	A kkv-k külpiacon lépését segítő program
A SZÜKSÉGES TUDÁS MEGSZERZÉSE	Felnőttképzés pályakövetési rendszer és munkaerőpiaci előrejelző rendszer
GENERÁCIÓVÁLTÁS	Tanácsadási és mentorálási szolgáltatások fejlesztése

Forrás: saját szerkesztés a stratégia alapján

4.4. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Középtávú Gazdasági Programja – 2020-2024

A B.-A.-Z. megyei Közgyűlés elnöke 2020. április 22-i határozatával fogadta el a programot, amelynek megvalósításáért az Önkormányzat szervei és a BORA '94 Nkft. felelős. A dokumentum több ponton megerősíti a Megyei Foglalkoztatási Stratégia célrendszerét (illetve korábbi projektterveit), és olyan konkrét programokat, beavatkozásokat említ, amelyeknek célja főként a gazdaságfejlesztés, a vállalkozások erősítése, a befektetés-ösztönzés:

- Üzleti környezet fejlesztése
 - Üzleti infrastruktúra fejlesztése (iparterület, telephelyek, inkubátorház): vállalati telephelyek fejlesztésének ösztönzése, illetve közösségi tulajdonú, kedvezményes bérleti díjú, elsődlegesen inkubációs célú csarnokok építésének, működtetésének ösztönzése;
 - Befektetés-ösztönzés: befektetés-ösztönzési információs bázis működtetése, települések közötti tapasztalatcsere befektetés-ösztönzés vállalkozás fejlesztés témakörben;
 - Munkába járás lehetőségeinek javítása: főutak fejlesztése, települési elkerülő utak építésének támogatása, települési zaj-, levegőszennyezés mérséklése, illetve igény alapú, környezetbarát közösségi közlekedési rendszer működtetése;
 - Képzési rendszer fejlesztése: a projekt kezdeményezése a középiskolai lemorzsolódás csökkentése; gyakorlat-orientált szakmai képzések ösztönzése, népszerűsítése, illetve átképzési, felnőttképzési programok indítása a humán szakterület hiányszakmaiban;
 - Digitális átalakulás felgyorsítása: digitális írástudás, info-kommunikációs technológiák széles körű használatának elterjesztése.
- Vállalkozások fejlesztése
 - Helyi termék előállítók segítése: helyi termék értékesítést támogató portál működtetése, illetve helyi termék üzlet-fejlesztésben szerzett tapasztalatok átadása;
 - Miskolci Egyetem és helyi vállalkozások kapcsolatának ösztönzése: az innovációs, K+F eredmények széles körű elterjesztésének segítése;

- Társadalmi célú foglalkoztatás fejlesztése: közmunka, szociális célú foglalkoztatás fejlesztése;
- Turisztikai desztinációk támogatása;
- Egyéb üzleti célú együttműködések ösztönzése: vállalkozások, közszféra közti információ-áramlás ösztönzése;
- Szabad vállalkozási zónák működtetése.
- Hátrányos helyzetű térségek, települések felzárkóztatása: előítéletek mérséklése, társadalmi felzárkózás támogatása, jelenlét program eredmények megvalósításának támogatása.
- Munkaerőpiaci, álláskeresői programok: foglalkoztatási együttműködés, paktum fenntartása, illetve álláskeresők gyakorlati helyen történő képzési programjai.
- Környezetvédelem: energiahatékonyság ösztönzése, klímavédelem, levegőtisztaság védelme.
- Területi alapú gazdaságfejlesztési célú programok megvalósításában való részvétel: TOP-programok, Creative Region program, „Felzárkózó települések” program, térségi fejlesztési tanácsokban való részvétel.
- Gazdaságfejlesztési célú nemzetközi programokban való részvétel: Kassa Megye, Szilézia régió, Székelyföld, Rheingau, Kárpátalja, Fucsien és Jiangxi, nemzetközi szervezetekben való részvétel.

4.5. Az EU Körforgásos Gazdaság Új Cselekvési Terve¹⁴

A mai, lineáris gazdasági modellben sok termék túlságosan könnyen elromlik, nem használható fel újra, nem javítható vagy újra feldolgozható, vagy eleve csak egyszeri használatra készült. A Föld készleteit tekintve jelentősen több nyersanyagot használunk fel, mint amennyi újratemelődik, így egyre nyilvánvalóbb, hogy ez a minta fenntarthatatlan, és veszélybe sodorja Európa versenyképességét. Ahhoz, hogy a javíthatóságot, újrahasznosítást, és adott esetben a megosztásra épülő felhasználást középpontba helyező új modell elterjedjen, egészen az alapoknál kell belenyúlni a gazdasági folyamatokba. Az EU új szabályaival azt kívánja elérni, hogy már a termelési folyamat legeslegelején, a tervezésnél biztosítva legyen a fenntarthatóság.

¹⁴ Bizottsági közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv; Európai Bizottság, 2020. 03. 11. Brüsszel.

Az akcióterv egyebek mellett felhívja a figyelmet a lakosság folyamatos és megbízható tájékoztatására a téma kapcsán. A terv szerint új jogszabályok fogják biztosítani, hogy a piacra jutó termékek életciklusa hosszabb legyen, emellett javíthatóak, újrahasznosíthatóak legyenek. Az általános érvényű elvárások mellett vannak ágazati szintű elvárások is, így pl. a túlcsomagolás megelőzése, a műanyag-termékekre vonatkozó részletszabályok, a textiltermékek elkülönített gyűjtésének megszervezése, az építőipar fenntarthatóvá tétele.

A fő cél a hulladékok mértékének csökkentése, illetve a másodlagos feldolgozás terjesztése e fentiek együttes megvalósításával.

5. Új helyzet a munkaerő-piacon

Az alábbiakban áttekintjük az egy év alatt lezajlott folyamatokat, és frissítjük az adatokat, valamint új adatcsoportokat is beemelünk elemzésünkbe. Ennek során olyan témákat dolgozunk fel megyei szempontból, amelyek az elmúlt egy évben meghatározták az országos híreket (pl. a házasságkötések számának növekedése stb.).

5.1. Társadalmi, demográfiai helyzet

A társadalmi helyzettel kapcsolatos megállapításokat – a tavalyi gyorsjelentéshez képest – teljesen újra szerkesztette a koronavírus-járvány. Ez a járvány elsősorban a munkaerő-piacot, illetve a gazdaságot érintette, ám hosszabb

távon más társadalmi elemek is átszerveződnek (pl. család szerepe, home office, életvitel, életmenedzsment stb.).

5.1.1. Pozitív születési tendenciák, negatív demográfiai folyamatok

Az év első negyedében megszületett gyermekek száma a megyében több mint 10%-kal nőtt, és országosan is 6% felett van. A megyében már 2018-ban is nőtt a születésszám az egy évvel korábbihoz képest az országban egyedüli megyeként. A megyében tehát az országos folyamatoknál pozitívabb eredményeket láthatunk. A halálozások számában is hasonlóak a tapasztalatok, az országos átlagnál nagyobb mértékben csökkent ezek száma 2020 első negyedében.

2. táblázat: Az élveszületések számának változása az elmúlt egy évben (az előző év adatának %-ában)

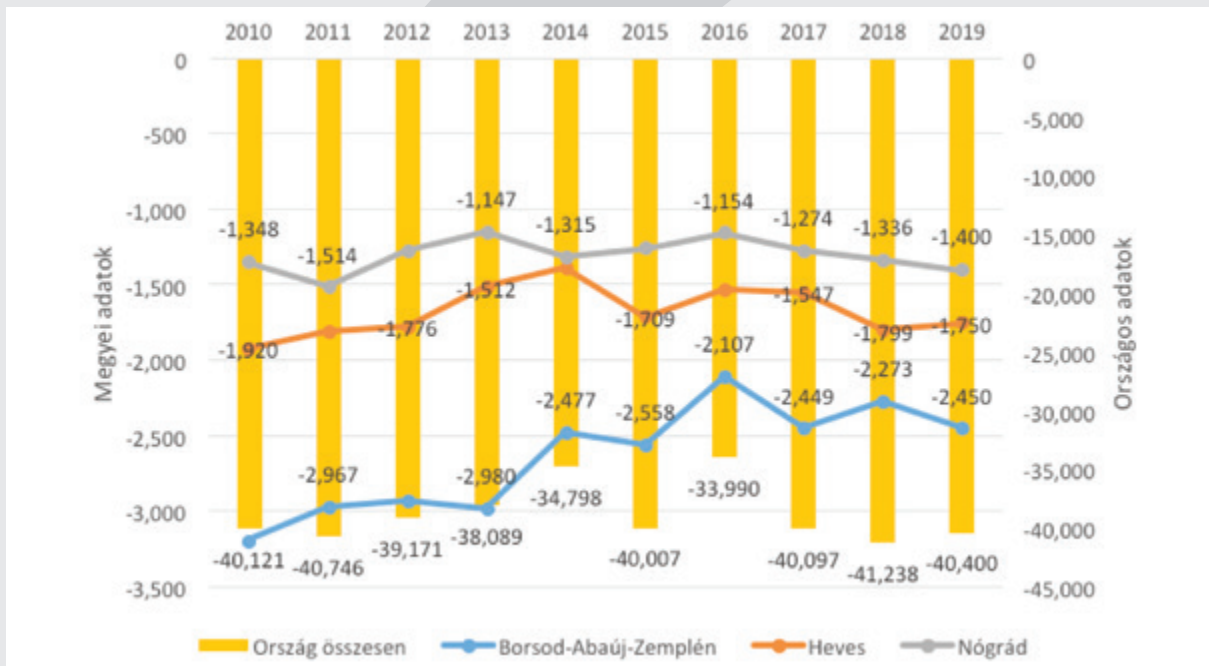
Régió/megye	2018		2019		2020
	I. negyedév	I–IV. negyedév	I. negyedév	I–IV. negyedév	I. negyedév
Közép-Magyaró.	100,8	99,40	97,2	99,7	104,7
Közép-Dunántúl	93,9	96,20	100,0	101,6	102,4
Nyugat-Dunántúl	104,7	99,90	89,1	97,4	108,2
Dél-Dunántúl	94,5	97,30	92,1	97,3	112,1
B.-A.-Z. megye	92,9	100,50	95,5	97,0	112,5
Heves	95,6	94,90	93,8	97,2	112,1
Nógrád	101,7	97,30	96,2	98,8	110,1
Észak-Alföld	96,3	97,20	99,3	101,2	107,7
Dél-Alföld	99,3	96,90	93,8	99,0	107,7
Ország összesen	98,1	98,10	95,8	99,3	106,5

Forrás: KSH, Statdat-táblák;

Az Észak-Magyarországi régióban kevésbé hullámzik évről-évre a születésszám, mint országosan, a természetes népesedési folyamatok országos viszonylatban is pozitív tendenciát mutatnak. Ahogy az alábbi ábrán látható, a

megye – kisebb hullámzásokkal – természetes fogyása pozitív tendenciát mutat, míg mind a régióban, mind országosan stagnálás látszik.

2. ábra: A természetes fogyás mértéke megyei, régiós és országos szinten (fő)

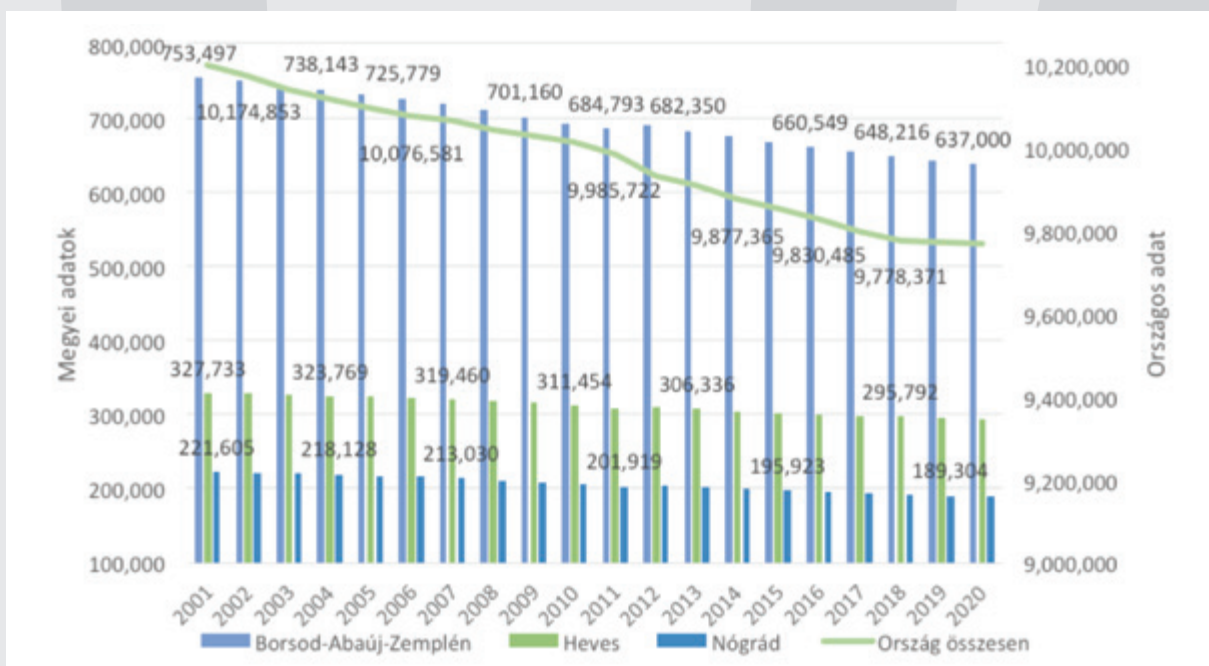

Forrás: KSH, adat-táblák; 6.1.4. Népmozgalmi események;

A születésszámban látható pozitív folyamatok ellenére a lakónépesség fogy a megyében, jóval meghaladva az elmúlt 20 év országos átlagát. Míg a megye a 2001-es lakónépességének mintegy 15,5%-át veszítette el (kb. 116 000 főt), addig ország-

gosan ez az arány 4,3% (431 000 fő). Hasonlóan negatív tendencia látható Nógrád megyében; Heves megye „csak” nagyjából lakosságának 10%-át veszítette el az elmúlt 20 évben. B.-A.-Z. megyében évente nagyjából 5500 fős a csökkenés.

3. ábra: A lakónépesség számának változása Észak-Magyarország megyéiben és országosan (fő)

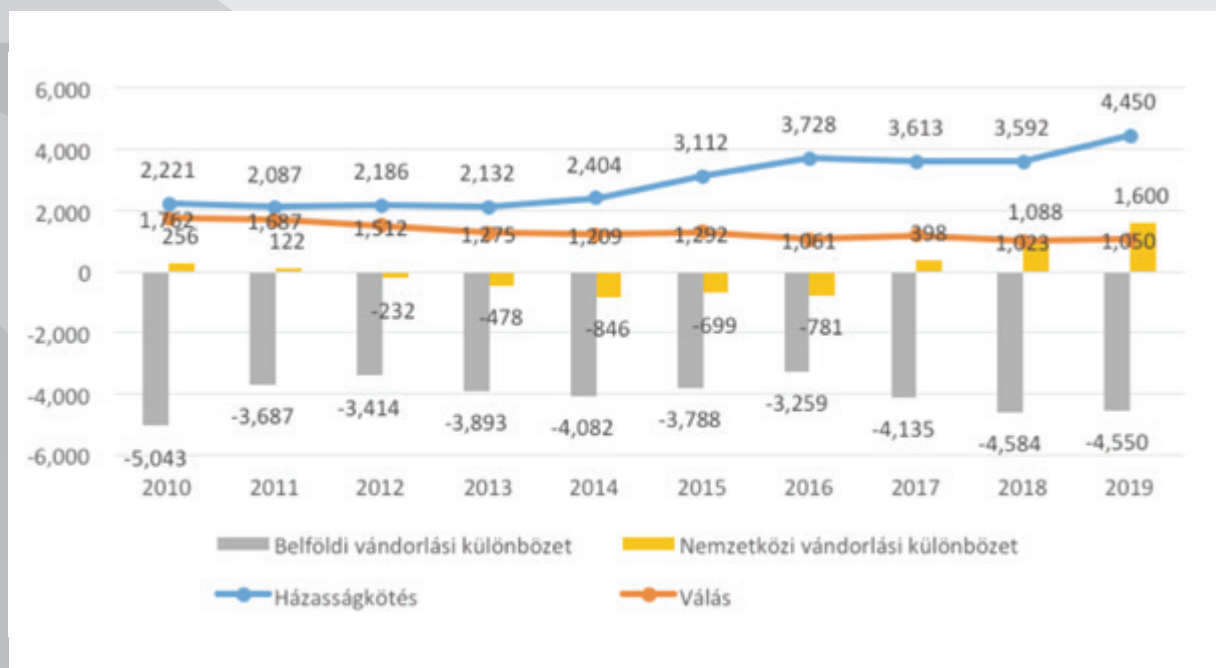
Forrás: KSH 6.1.1. A lakónépesség nem szerint, január 1. (2001–2020)

A népesség számát az enyhülő természetes fogyás mellett a jelentős vándorlási veszteség csökkentette nagymértékben. Érdekes fejlemény, hogy a megyében második éve 1000 fő felett van a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege, ami arra utal, hogy határon túlról nő a bevándorlás mértéke – ezeket a szakmai egyeztetéseken is említették az érintettek –, bár a kérdés inkább a 2019-es gyorsjelentés készítésekor merült fel. A megye vonzereje eszerint megugorhatott a kelet-szlovákiai, illetve a kárpátaljai magyar diaszpóra körében. Az országon belüli vándorlási különbség azonban folyamatosan 4500 fő körül mozog, amit tehát csak részben tud ellensúlyozni a külföldiek letelepedése. Országosan összesen a nemzetközi vándorlási különbség pozitív, mintegy 37 000 fő.

Ezen pozitív folyamatok ellenére még mindig B.-A.-Z. megye a második leginkább érintett az elvándorlásban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye után (előbbi 2019 januári lakosságának 0,46%-a, utóbbinak 0,55%-a vándorolt el). A legnagyobb mértékben Pest, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye lakossága nőtt az összes vándorlás miatt (1% fölötti aránnyal).

Egyre pozitívabban alakul a házasságok és válások dinamikája is, különösen 2019-ben ugrott meg a házasságkötések száma – mintegy 30%-kal –, miközben a válások száma stagnál.

4. ábra: Egyéb népmozgalmi események (fő)

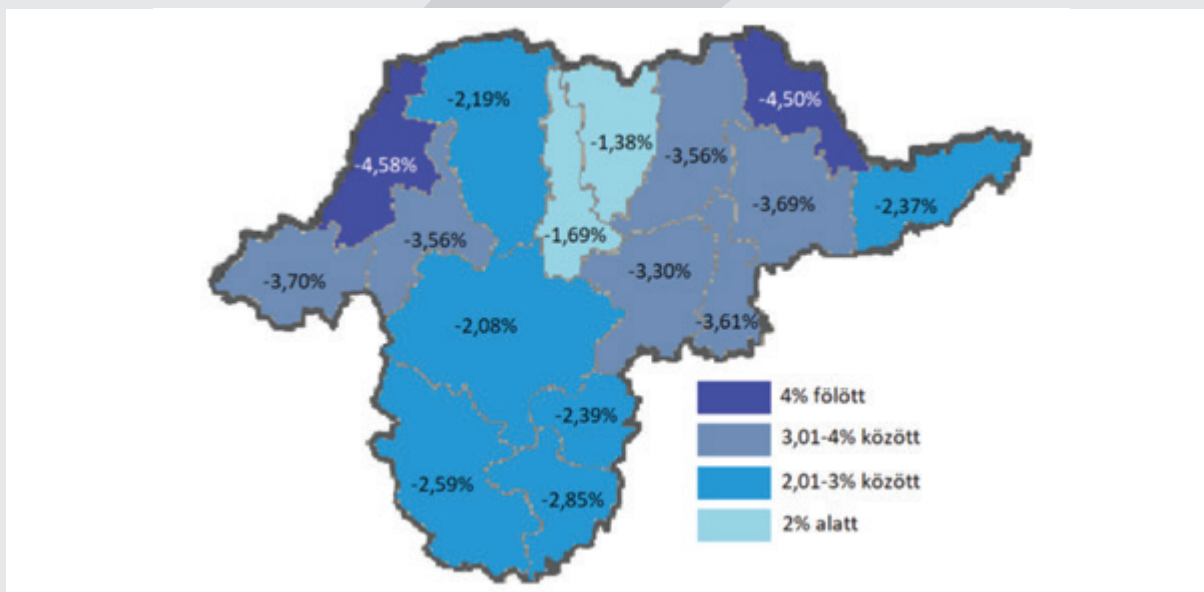

Forrás: KSH, Statdat táblák

A megye népességének száma némileg lassuló ütemben csökken, részben a kedvező születésszám, részben pedig a pozitív nemzetközi vándorlási különbség miatt. Ennek megfelelően **2019-ben „csak” 5447 fővel csökkent a megye lakossága.**

Az elmúlt három évben (2016 és 2019 januárja között) a megye lakossága 2,74%-kal csökkent a 2016-os lakónépesség számához viszonyítva. Ehhez képest az egyes járásokon belül jelentős különbségek mutatkoznak (lásd 5. ábra). A legkedvezőtlenebb helyzetben a határ menti periferiális járások vannak, míg a Miskolcot magában foglaló észak-dél tengely nagyjából egységes ebből a szempontból.

5. ábra: A lakosságszám fogyása 2016 és 2019 januárja között (a 2016-os lakosságszám %-ában)¹⁵

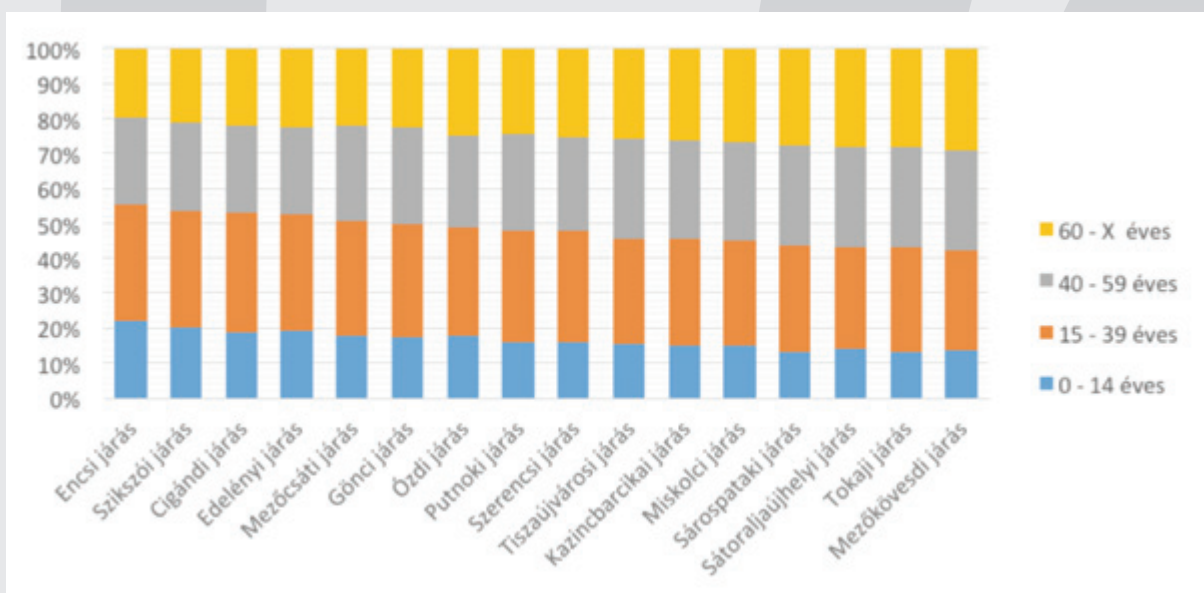

Forrás: KSH, Tájékoztatási Adatbázis

A lakosságszám csökkenésének járási szintje nem minden esetben korrelál a belföldi vándorlás járási egyenlegével. A belföldi vándorlást tekintve legrosszabb helyzetben a Gönci, Sátoraljaújhelyi, a Cigándi, valamint a Putnoki járás

van, ezekben 2015 és 2018 között¹⁶ átlagosan a népesség több mint 1%-a vándorolt el évente. A belföldi elvándorlással legkevésbé sújtott járás a Mezőkövesdi és a Miskolci járás.

6. ábra: A járások népesség-megoszlása korcsoportok szerint (fő)

Forrás: KSH, Tájékoztatási Adatbázis

¹⁵ A járásonkénti adatok 2020-ra vonatkozóan 2020 júniusában nem állnak rendelkezésre.

¹⁶ Vándorlási különbözetet tekintve járási szinten 2018-as adat a legfrissebb 2020 júniusában. Nemzetközi vándorlási adat járási szinten nem áll rendelkezésre.

A legfiatalosabb járás a korcsoportok alapján az Encsi és a Szikszói járás, itt is 20% fölötti a 60 évnél idősebbek aránya. Majdnem 30% az idősek aránya a Mezőkövesdi és

a Tokaji járásban, miközben itt a legalacsonyabb a 14 év alattiak aránya is.

Összegzés a demográfiai folyamatokkal kapcsolatban

Az elmúlt egy-két évben a demográfiai folyamatok negatív spirálja lassulni látszik a megyében. Egyrészt csökkent a természetes fogyás sebessége, amelyet tovább erősíthet a 2019-ben ugrásszerűen megnövekedett házasságkötés-szám is. Másrészt a nemzetközi vándorlási egyenleg két éve 1000 fő fölötti plusz-lakosságot generál, ami már statisztikai értelemben is értelmezhető. Az egyes járások azonban nem egyenlően részesülnek ezekből a pozitív folyamatokból, különös tekintettel a határ menti térségekre. A megyén belüli korcsoportos és vándorlási különbségek együttesen néhány járásban kiemelt beavatkozást igényelnek (noha ez a két jelenség nem jár együtt, hiszen az idősebb korosztályok kevésbé mobilak). A Sárospataki és a Sátoraljaújhelyi járás mindkét szempontból komoly problémákkal küzd – előregedett és vándorlással is nagymértékben sújtott területek. A koronavírus-járvány demográfiai szempontból a gyors-jelentés készítésének időpontjában (2020 júniusában) nem volt jelentős hatással az ismerhető statisztikák alapján, ám a válság hosszabb távú hatásai várhatóan ezeket a területeket hatványozottan fogják érinteni.

5.2. Gazdasági helyzet

Az elmúlt három hónapban globális méretűvé vált koronavírus-járvány erős hatást gyakorol hazánk gazdasági folyamataira és a lakosság mindennapjait is átírja. A hatások az ország egyes részeit eltérően érintették eddig és érintik várhatóan a jövőben is. A visszaesés mértéke nagyban függ attól, hogy a gazdasági-társadalmi szerkezet milyen jellemzőkkel bír, illetve a leginkább érintett ágazatok vagy társadalmi csoportok mekkora súlyt képviselnek a térségben.

Néhány kiemelt megfogalmazás a KSH ezzel kapcsolatos gyorselemzéséből¹⁷:

- Az iparban működő vállalkozások kibocsátását tekintve a visszaesés elsősorban a Dunántúl északi és középső részeit, Dunaújváros körzetét, Budapestet, és Észak-Magyarország ipari hagyományokkal rendelkező járásait érinti leginkább.
- A járműipar problémái érintik Borsod-Abaúj-Zemplén megye járműalkatrész-gyártó vállalkozásait, különös tekintettel arra, hogy a megyében magasabb az átlagosnál a járműgyártás iparban játszott szerepe.
- A krízishelyzet az elmúlt években jelentős bővülést mutató turizmust érinti leginkább, ahogy világszinten, így a megyében is. A helyi tapasztalatok szerint azonban a kiskereskedők és vendéglátók is hamar adaptálódtak az új helyzethez (kiszállítás, facebook oldalak fejlesztése, adott esetben webshopok életre hívása).

A krízis kezelésére négy Északkelet-magyarországi megye kezdeményezett közös fellépést¹⁸, a négy megyei közgyűlés elnöke és a négy megyeszékhely polgármestere a „Creative Region – Határtalan fejlődés” programhoz kapcsolódó, a veszélyhelyzetben szükségessé vált lehetséges intézkedéseket tekintette át 2020 április 30-án Debrecenben, majd május 20-án Nyíregyházán¹⁹. A kormány 2020. március 5-i határozatával megbízta az innovációs és technológiai minisztert, hogy a következő EU-s költségvetési ciklus tervezésekor kezelje kiemelten a gazdasági övezet komplex fejlesztését.²⁰ Ez azt is jelenti, hogy a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítésére is célszerű lesz nemzetközi projekteket alapítani. Ez a régió középtávú felzárkózásának egyik záloga lehet, előremutató fejlesztési irányok meghatározásával.

5.2.1. Általános gazdasági mutatók

Az egy főre jutó GDP tekintetében a megyében egyértelműen pozitív tendencia látszik az elmúlt négy évben, nominálisan mintegy 700 ezer forinttal nőtt ez az adat 2015 és 2018 között. Ahogy alább látszik, ez a növekedés országosan is jellemző.

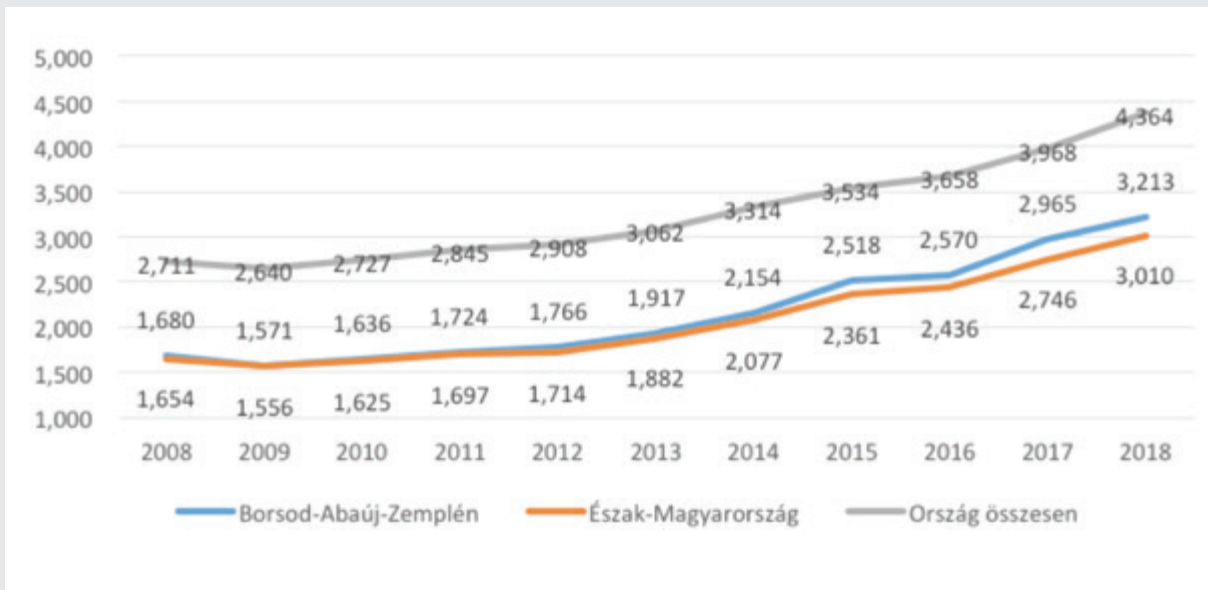
¹⁷ http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ter_kul_jarvany/index.html

¹⁸ <http://www.baz.hu/news.php?id=2152>

¹⁹ <https://iszolnok.hu/2020/05/21/creative-region-hatartalan-fejlodes/?fbclid=IwAR02eTfF3eHkppc5mtDuwh8nnJOynjhTSkWoJgIJTNUvYkSd84gx5npfdV8;>

²⁰ 1073/2020. (III. 5.) Korm. határozat a „Creative Region” – Határtalan fejlődés Északkelet-Magyarország – gazdasági együttműködésben érintett, a fejlesztéshez csatlakozó határon túli területek bevonásával megvalósuló – nemzeti, gazdasági és kulturális övezetének fejlesztési tervéről,

7. ábra: Az egy főre jutó GDP mértéke (ezer Ft)

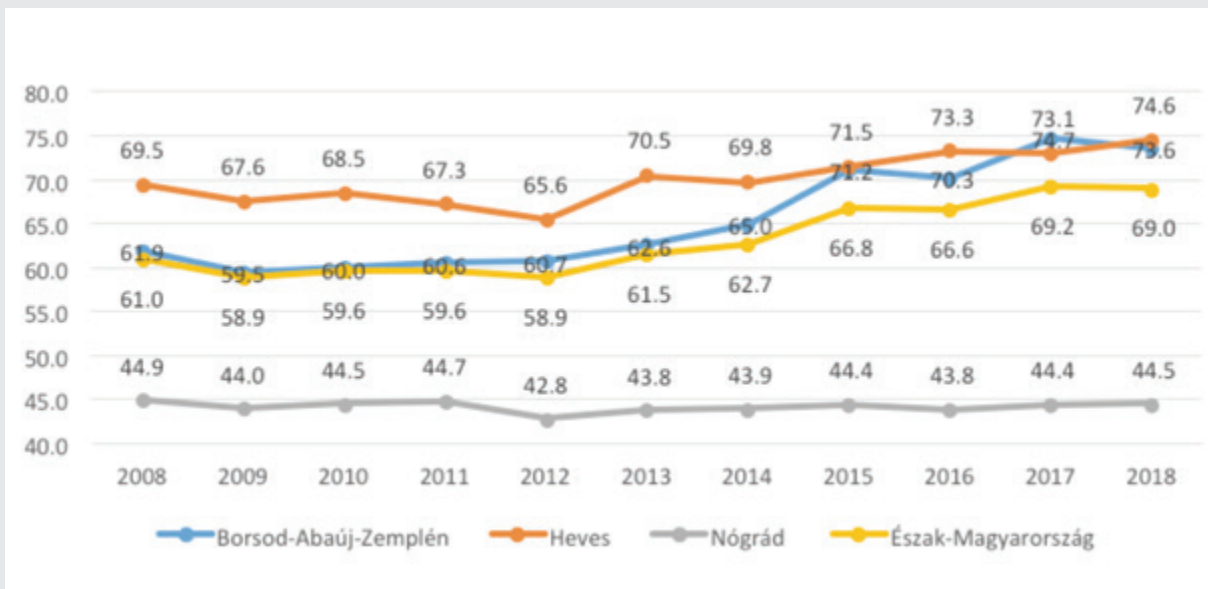

Forrás: KSH, Stadat-táblák

A korábbi évek folyamatos felzárkózása után 2018-ban kis mértékben újra nőtt a lemaradás az országos átlaghoz képest. A koronavírus következtében várható országos gaz-

dasági visszaesés a helyi szakemberek véleménye szerint kevésbé fogja érinteni a megyét annak gazdasági ágazati összetétele okán.

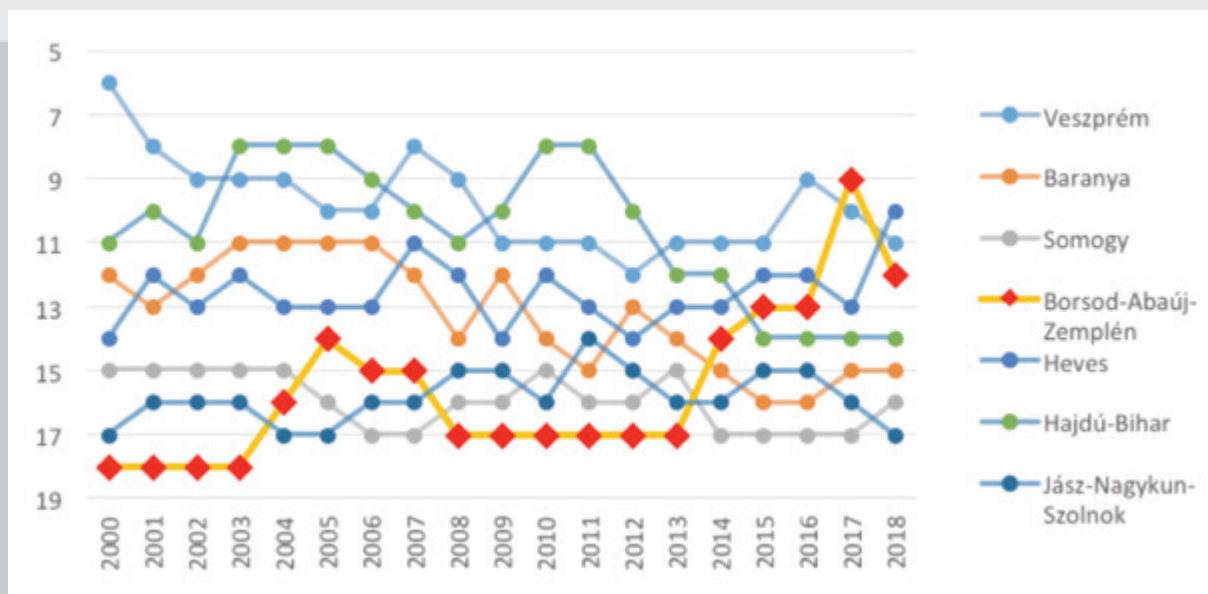
8. ábra: Egy főre jutó GDP az országos átlaghoz viszonyítva (%)

Forrás: KSH, stadat-táblák

Ennek megfelelően a megyék rangsorában is egyre előkelőbb helyen szerepelt a megye 2018-ig, amikor visszasett a 12. helyre az egy évvel előbbi kilencedikről.

9. ábra: A megyék rangsorában elfoglalt hely az egy főre jutó GDP alapján

Forrás: KSH, adat-táblák

5.3. Jelentősebb, foglalkoztatást érintő beruházások a magánszektorban

Az alábbiakban felidézünk néhány országos vagy helyi online sajtóban megjelent hírt, amelyek befolyásolják a megye ipari-gazdasági, valamint foglalkoztatási helyzetét.

A megye beruházásainak többsége a megyeszékhelyre érkezik továbbra is, Miskolci nagyberuházásokról lehetett beszámolni (Lufthansa Technik Miskolc Kft., GS Yuasa International, Evosoft Hungary Kft. stb). Ezek 2020-ban is folytatódhatnak, emellett a Mezőkövesdi Modine Hungaria Kft. majdnem 2 milliárd eurós beruházása is lezárult, és 2020 májusában teljes kapacitáson indult a gyártás.²¹ Miskolcon 2020 áprilisában jelentették be egy logisztikai és autóiipari üzem építését; a török, alumínium-öntéssel foglalkozó fémmegmunkáló autóiipari beszállító vállalat legalább 100 ember foglalkoztatását tervezi hosszú távon.

A szikszói Hell-beruházás is folytatódik, emellett 2019-ben elindult a tiszaujvárosi MOL poliol gyárának építése is, amely 2500 embernek ad munkát.

2019-2020 első félévében a következő mérföldköveket kell megemlíteni a megyében történő beruházási folyamatok kapcsán.

- Információtechnológiával forradalmasítják a betonipart Alsózsoltán²²

Ez olyan magasabb hozzáadott értékű beruházás, ahol K+F is zajlik majd, hiszen az üzemen a betonipartól távol álló technológiák integrálásán dolgoznak. A társaság közlése szerint elektronikus szerelvényekkel, információtechnológiai alkatrészekkel látják el a beton-elemeket, ezekkel a termékekkel új európai piacokra törhetnek be. Az uniós támogatással elkészült üzem 25 új munkahelyet teremt, és most már 160-an dolgoznak az alsózsoltai gyárban. A cég árbevétele a beruházásnak köszönhetően évente 2 milliárd forinttal nő.

Hír megjelenésének dátuma: 2019. szeptember 28.

- Több mint 2 milliárd forintos beruházást indított az Alteo²³

A tiszaujvárosi és győri üzemében 9 megawatt kapacitású gázmotort telepített a cég, amely 2020 május 4-én kezdte meg működését, egy több mint 2 milliárd forintos fejlesztés első lépéseként. Az ALTEO Nyrt.

²¹ <https://autopro.hu/beszallitok/kozel-ketmilliardos-beruhazast-hajtottak-vegre-mezokovesden/363566>

²² <https://www.scmmonitor.hu/hir/20190928/informaciotecnologiaival-forradalmasitjak-a-betonipart-alsozsolcan>

²³ <https://www.scmmonitor.hu/hir/20200505/tobb-mint-2-milliard-forintos-beruhazast-indított-az-alteo>

hazai tulajdonban lévő, modern szemléletet képviselő energetikai szolgáltató és kereskedő vállalat, amelynek Magyarországon 26 erőműve van. A saját és a cég által üzemeltetett erőművek villamos teljesítménye meghaladja a 191 megawattot.

Hír megjelenésének dátuma: 2020. május 5.

- **Okosházak kivitelezése Kazincbarcikán²⁴**

A Green Plan Energy Kft. új építésű okosotthonokkal, és egy minden ízeben 21. századi 63 lakásos belvárosi társasházzal pezsdítene fel Kazincbarcika ingatlanpiacát, amely hagyományos napelemgyártással és telepítéssel foglalkozik, az utóbbi években azonban portfóliójukat kiterjesztendő energiatakarékos otthonok építésével is foglalkozni kezdtek. A Green Plan Energy Kft. ezzel egyidőben a Kazincbarcikai Ipari Parkban is mintegy három hektár alapterületű ingatlanon, 2-2,5 milliárd forintos beruházást kíván megvalósítani két ütemben, melynek révén akár száz embernek biztosíthat az üzem új munkahelyeket. Az előttünk álló három év alatt egy logisztikai központot, valamint egy új gyáracsarnokot terveznek építeni, melyben az általuk tervezett napkollektorok gyártását végzik majd.

Hír megjelenésének dátuma: 2019.09.25.

- **Értékes munkát végeznek a helyi kezdeményezésű farmon²⁵**

A Kis-Hortobágy Major egy új társadalmi vállalkozás Mezőcsáton. Alapja az a mintaprojekt, amelyet a Magyar Vöröskereszt Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete hozott létre az EFOP (1.11.1-17-2017-00016) pályázata segítségével a szociális gazdaság erősítése és a leghátrányosabb helyzetű csoportok elhelyezkedése érdekében.

Együttműködésükkel Nonprofit szervezetek és vállalkozások együttműködése révén a Magyar Állam és az Európai Unió társfinanszírozásával egy olyan termelőüzem alakult, amely szociálisfarm-jelleggel működik Mezőcsáton, és innen látja el a környéket – elsősorban Miskolcot – egészséges kecskesajttal. A major kialakítását és működtetését a Magyar Állam és az Európai Unió közel 50 millió forint pályázati összeggel támogatta, és további mintegy 30 millió forinttal járult hozzá a fejlesztéshez a tulajdonos Magyar Vöröskereszt B.-A.-Z. Megyei Szer-

vezete. A tíz új, frissen képzést szerzett foglalkoztatott – akik létszáma a kezdetek óta két fővel bővült – 80 százaléka roma, megváltozott munkaképességű vagy fogyatékos munkavállaló.

Hír megjelenésének dátuma: 2020.02.02.

- **A szirmabesenyői ipari területen építi fel új központját a SEG Automotive Hungary Kft²⁶**

A társaság – amely eddig a Bosch miskolci gyárának területén működött – új telephelyét a már Szirmabesenyőn működő logisztikai központjuk mellé építi fel. Az összességében 45 ezer négyzetméteres komplexum révén egy korszerű gyártóhely alakul ki, amellyel gazdaságosabbá válik a termelés és a cég – a közúti áruszállítás csökkentése révén – jelentősen hozzájárul a károsanyag-kibocsátás visszafogásához. A tervek szerint 2020 végére elkészül az új telephely, a gyártócsarnok és a fejlesztőközpont. A mintegy harminc gyártóhelyet bő fél év alatt telepítik át a Boschtól bérelt jelenlegi csarnokból. A tervek szerint 2021. július végétől már teljes kapacitással az új helyén fog működni a SEG Automotive Hungary Kft. gyára.

Hír megjelenésének dátuma: 2020.02.22.

- **Közösségi és sportberuházások számos településen**

A közlekedéssel, kultúrával, közösséggel, az egészséggel és a sporttal kapcsolatos beruházások az itt élő emberek életminőségét, a megye népesség-megtartó képességét befolyásolják. Ezek közül néhány jelentősebb:

- Miskolcon folyamatban van egy nagy forrásigényű közlekedési beruházás, amely a 3-as főút és a vasútállomás kapcsolatát javítja, ezzel tehermentesítve a belváros közlekedési infrastruktúráját. A beruházás összértéke 13,5 milliárd forint.
- Szív-és érrendszeri központ tervezése kezdődhet meg Miskolcon a tervező kiválasztását követően – jelent meg a közbeszerzési tájékoztatóban. Az új, ötszintes épületet mintegy 13 ezer négyzetméternyi területen fogják kialakítani. Erről a Magyar Építők szakportál számolt be elsőként, és illusztrációként a terveket is mellékelte a beruházáshoz.
- 2019 őszén fejezték be a Mezőzombor és Sátoraljaújhely közötti – 46 kilométernyi szakaszt érintő,

23 milliárd forintos – fejlesztést melynek során a villamosítás mellett „felszámolták a szűk keresztmetszeteket, megszüntették a lassújeleket. Az utas-komfort emelése érdekében minden állomáson és megállóhelyen korszerű térvilágítást, modern utas-tájékoztató berendezéseket telepítettek.

- A „Zöld város kialakítása Encsen” című projektnek köszönhetően mintegy 200 millió forint összértékű beruházás valósul meg a borsodi településen. Ennek részeként újult meg mintegy 36 millió forintból a helyi Művelődési Ház konferenciaterme, a kiszolgáló helyiségek, vizesblokkok, valamint a hátsó udvar.²⁷
- 1 milliárd 850 millió forint értékben hajt végre fejlesztéseket a Rákóczi Szövetség a sátoraljaújhelyi Rákóczi Tábor és Rendezvényközpontban. A beruházás keretében megtörténik a központi ingatlan-együttes teljes körű rehabilitációja.²⁸
- 500 millió forintos beruházás történik 2020 végéig a mezőcsáti termálfürdőben.²⁹
- 2020 februárjának utolsó hetében megkezdődött a kazincbarcikai röplabdaközpont építése a Pollack úti iskola udvarán. Az utánpótlás- és edzőképző központ a tervek szerint mintegy 1600 négyzetméter beépített alapterületű lesz, a beruházás összértéke 1,38 milliárd forint.
- Jégpályát, valamint uszodát és strandot is magába foglaló vízi komplexum épül Kazincbarcikán, amelynek alapkövét 2019 őszén tették le. A létesítményt azonban nem csak a vízi sportok és a jégkorong szerelmesei, a sportolni vágyók várják, hanem a teljes lakosság, hiszen egy régóta várt, mindeddig elmaradt fejlesztést is pótol.
- Új, multifunkciós sportcsarnok épül Diósgyőrben, melynek befogadó-képessége 3500 fő, beruházási költsége 5 milliárd forint (TAO-forrás). A centrum elsősorban a helyi kosárlabda-csapat igényeit fogja kiszolgálni.

²⁴ <https://kolorline.hu/hirek/kazincbarcika/2019-09-25/okoshazak-kivitelezeset-kezdheti-meg-a-varosban-a-green-plan-energy-kft>

²⁵ <https://boon.hu/kozelet/ertekes-munkat-vegezhetnek-a-mezocsati-szocialis-farmon-4092714/>

²⁶ <https://boon.hu/kozelet/helyi-kozelet/egy-fel-hazzal-odebb-all-a-gyar-4081950/>

²⁷ <https://borsodihir.hu/helyben-jaro/2019/03/ketszazmillios-beruhazast-adtak-at-borsodban>

²⁸ <http://www.zemplentv.hu/fejlesztések-a-satoraljauihelyi-rakoczi-tabor-es-rendezvenyközpontban/>

²⁹ <https://termalonline.hu/termal-hirek/uj-korszak-kezdodhet-a-mezocsati-termalfurdo-eletemben>

³⁰ Gazdálkodói Felmérés 2020; 2020 május, BOKIK; <https://www.bokik.hu/hu/letoltes/111497/e2b91>;

5.4. A megyei vállalkozások válasza a válsághelyzetre

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (BOKIK) 2020. 04.24 – 2020. 05. 13. időszakban felmérést végzett³⁰ a megyei foglalkoztatók körében, amelyben a megye gazdaságának működéséről, a foglalkoztatási helyzetről, illetve a várható tendenciákról érdeklődtek. A felmérésben összesen 1254 cég vett részt, amelyeknek 75% 1-9 főt foglalkoztat, 17%-uk 10-49 főt, 6%-uk 50-249 főt, 2%-uk pedig ennél többet. Ágazati összetételüket tekintve nagy részük (38,6%) szolgáltató, 17,2%-uk építőipari, 15,5%-uk kereskedelmi, 9,9%-uk vendéglátással foglalkozó, 9%-uk pedig gépipari vállalkozás.

A felmérés néhány fontos megállapítása a járványhelyzet kapcsán:

- A cégek 45,7%-a zavartalanul, 41,7%-a részlegesen működött a járvány alatt, 12,6%-uk bezárt.
- A vállalkozások közel fele jelezte, hogy komoly vagy nagyobb zavarok érzékelhetőek, 15%-uk nem érzett hatást, vagy inkább pozitívan érintette a járvány.
- A cégek 13,1%-a vált meg munkavállalótól (összesen 804 főtől), néhány cég (2,3%) toborzott, a többiek változatlan munkatársi körrel működtek. A gazdálkodók méretnagysága alapján az elbocsátások előfordulását tekintve a kis és középvállalkozások körében volt a leggyakoribb a foglalkoztatotti létszám csökkentése a járvány időszakában.
- A várható problémák kapcsán a cégek túlnyomó többsége jelezte a kereslet csökkenését (62,4%-uk), illetve a finanszírozási problémákat (41,8%). Emellett 17,5%-uk jelölte problémaként (több válasz is jelölhető volt), az alapanyag-ellátás akadózását, 12,8%-uk pedig a forint-árfolyam alakulását.
- A cégek nagy részének nem volt szüksége kiegészítő információra a járvány kapcsán (42,6%), hasonló arányban a munkaügyi információkat jelölték fontosnak (40,1%).
- Nagyon fontos megállapítás, hogy a cégek majd' negyötödének nem volt gazdálkodási terve a járvány különböző szakaszaira vonatkozóan (másfél hónappal az egészségügyi veszélyhelyzet kihirdetése után).

- A felmérés alapján a vegyipari cégek voltak legkevésbé érintettek, és természetesen az idegenforgalomban működő cégek leginkább. Ez az elbocsátásokra, és a bezárásra vonatkozóan is jellemző volt (egy vegyipari cég sem zárt be).
- A gépipari cégek 60%-a a megszokott módon működött, és nyolcaduk beszámolt elbocsátásról is.
- A vegyipari cégek közül (17 cég) egy sem épített le, majdnem 13%-uk pedig munkaerőfelvételtől számolt be.
- Az építőipari cégek 9%-a számolt be elbocsátásról, közel harmaduk pedig csak részlegesen működött.
- A feldolgozóipari cégek (70 db) 11%-a leépített, 30%-uk részlegesen működött, és csak egy cég nem termelt ebben az időszakban.
- A 194 kereskedelembe működő cég kétötöde működött zavartalanul és 6%-a zárt be. Háromnegyedük a korábbi létszámmal működött a válság ideje alatt is.
- A leginkább érintett vendéglátóipari cégek közül 124-en válaszoltak. Több mint felük csak részlegesen működött, több mint harmaduk pedig teljesen bezárt. Ezek alapján nem meglepő, hogy 30%-uk volt kénytelen leépíteni a munkavállalóit.
- Talán a szállítással foglalkozó cégek reagáltak leginkább sokszínűen a válságra, amennyiben nagyjából egyenlően oszlanak meg a „teljesen bezárt”, „részlegesen működő” és a „normálisan működő” válaszok. A vállalkozások ötöde számolt be leépítésről.

- Az egyéni szolgáltatások szektorban működő vállalkozások (484 db) hasonlóan nagy problémákról számoltak be, mint a vendéglátóipari szektor cégei. A járvány időszaka alatt hatoduk bezárt, további 44%-uk csak részlegesen működött. Mivel jellemzően mikro-vállalkozásokról van szó (88%-uk 1-9 főt foglalkoztat), az elbocsátás a rossz helyzet ellenére sem volt jellemző. Közülük sokan jelezték, hogy teljesen megszűnt a bevételük.

A B.-A.-Z. Megyei Foglalkoztatási Stratégia szempontjából releváns javaslatok címszavakban a következők:

- a digitális felkészülés erősítése elsősorban a mikro- és kkv-k körében;
- határok átjárhatóságának javítása, nemzetközi termelési értékláncokban való részvétel ambicionálása;
- innováció erősítése, partnerkapcsolatok hatékonyságának javítása, a „Creative Region” együttműködésben erős szerepvállalás.

Összegzés a megye gazdasági folyamatai kapcsán

A koronavírus teljesen új helyzetet teremtett, a korábbi párhuzamosan jelenlévő munkanélküliség és munkaerő-hiány helyett inkább a munkanélküliség jelenthet problémát. A beruházások 2019-es mértéke nagyon pozitív volt, ami továbbra is a tradicionális ipari központokban összpontosult. A beruházások egy része már korábbi gyártókapacitások növelése volt. A beruházások összetétele azonban az innovációs potenciál növelése irányába mutat – zöld házak, új ipari megoldások újragondolása, egészségügyi kutatás-fejlesztési hely fejlesztése. Emellett a helyi szociális gazdaság néhány szereplője is fejlesztési forráshoz jutott. Ezek a fejlemények mind a versenyképességet, mind a megye népesség-megtartó képességét pozitív irányba befolyásolja.

A BOKIK felmérése alapján méret szerint a mikrovállalkozások (jellemzően az egyéni vállalkozásként működő, egyéb szolgáltatások ágazatban működő szakemberek), ágazat szerint a vendéglátás-turizmusban működő cégek szorulnak leginkább segítségre. A megye vegyipari vállalkozásai (többek között a fertőtlenítőszeresek, illetve a különböző gyógyszeripari megrendelések felfutása következtében) a járványhelyzet nyertesei közé tartoznak.

6. Aktuális foglalkoztatási statisztikák

A foglalkoztatási helyzet megváltozása egyértelmű lesz a koronavírus-járvány következtében, ám a jelenleg elérhető hosszabb távú statisztikákban még nem látszik a megtorpanás. A koronavírus előtti időszakban is látszott az első negyedévben némi megtorpanás, a munkaerő-hiány nőni

látszott, hiszen a 2. táblázat tanúsága szerint a gazdaságilag aktív népesség száma mintegy 4000 fővel csökkent, ami az aktivitási arány visszaesésével is együtt járt. A munkanélküliségi arány ezzel párhuzamosan tovább csökkent.

**3. táblázat: 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása (2008–2020 I.né)
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében**

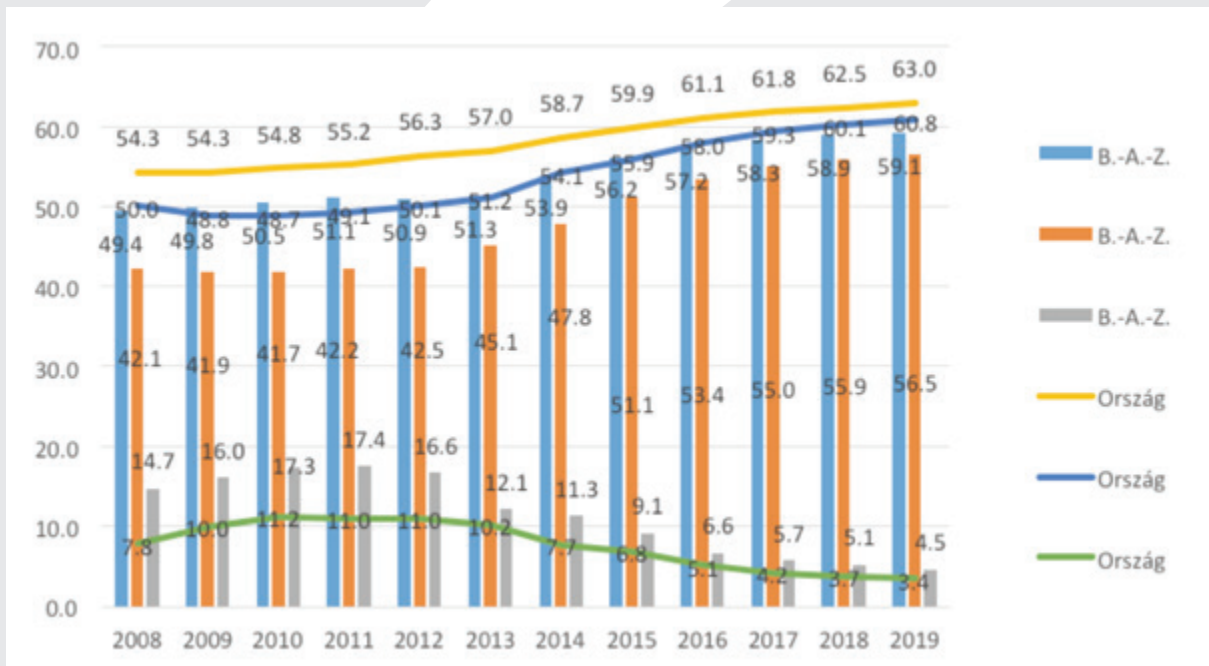
Év	Gazdaságilag aktív népesség (E fő)	Foglalkoztatottak száma (E fő)	Munkanélküliek száma (E fő)	Aktivitási arány (%)	Foglalkoztatási arány (%)	Munkanélküliségi ráta (%)
2008	264,9	226,1	38,8	49,4	42,1	14,7
2009	265,4	222,9	42,5	49,8	41,9	16,0
2010	267,0	220,7	46,3	50,5	41,7	17,3
2011	268,0	221,2	46,7	51,1	42,2	17,4
2012	264,8	220,8	44,0	50,9	42,5	16,6
2013	264,1	232,2	31,9	51,3	45,1	12,1
2014	274,6	243,5	31,1	53,9	47,8	11,3
2015	282,6	257,0	25,6	56,2	51,1	9,1
2016	284,6	265,7	18,9	57,2	53,4	6,6
2017	286,1	269,7	16,4	58,3	55,0	5,7
2018	285,7	271,0	14,7	58,9	55,9	5,1
2019	283,7	270,9	12,8	59,1	56,5	4,5
2020 I. n. év	279,5	267,2	12,3	58,7	56,1	4,4

Forrás: KSH, STADAT táblák - Idősoros éves adatok – Munkaerőpiac

A főbb munkaerő-piaci mutatókban hasonló folyamatokat látunk, mint az országosan jellemző volt az elmúlt 10 évben. A 2010-es évek elején a megye jóval inkább le volt

maradva az országos átlagtól (majdnem kétszeres munkanélküliségi ráta, 5-6%ponttal alacsonyabb aktivitási arány), mint az az évtized végén látszik.

10. ábra: Munkaerő-piaci tendenciák B.-A.-Z. megyében és országosan

Forrás: KSH - STADAT táblák

A foglalkoztatottak ágazati összetétele alapján az elmúlt három évben a feldolgozóipar, az építőipar és a kereskede-

lem fejlődött leginkább a megyében, miközben a költségvetési szféra létszáma jelentősen csökkent.

**4. táblázat: Alkalmazásban állók száma gazdasági ág szerint az elmúlt 3 évben
(közfoglalkoztatással együtt)**

Gazdasági ág	2017	2018	2019
Versenyszféra	82 833	84 668	90 094
Költségvetési szféra	65 168	60 844	57 691
Feldolgozóipar	37 406	39 002	40 335
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	37 797	33 670	31 161
Oktatás	17 346	18 138	18 167
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombizt.	15 497	15 068	14 754
Kereskedelem, gépjárműjavítás	10 516	10 586	11 220
Építőipar	6 112	5 910	7 806
Szállítás, raktározás	6 919	7 622	6 655
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tev.	5 519	5 286	6 628
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3 099	3 417	3 935
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4 383	3 867	3 846
Vízellátás, szennyvíz gyűjt., kezelése, hulladékgy.	3 181	3 219	3 252
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2 022	2 262	2 641
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	1 481	1 702	1 838
Egyéb szolgáltatás	1 298	1 129	1 641
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondi.	1 302	1 306	1 296
Információ, kommunikáció	733	887	774
Ingatlanügyletek	736	460	684
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	818	727	587
Bányászat, kőfejtés	337	322	360
Összesen	156 501	154 581	157 577

Forrás: KSH - STADAT táblák

Elég nagy növekedést mutat az elmúlt 10 évben húzóágazattá váló turizmus is, és arányaiban jelentősen nőtt a műszaki, szakmai tudományos tevékenységet végzők száma is. A költségvetési szférában elsősorban az egészségügyi dolgozók száma csökkent leginkább, ami azt eredményezte, hogy a legnagyobb foglalkoztatói ágazatból a második legnagyobb lett a feldolgozóipar után. Ez a termelékenység, illetve a hozzáadott érték megyei szintjére pozitív hatással volt az elmúlt évben. Az ingatlanügyletekben foglalkoztatottak számát nagyban befolyásolják a gazdasági folyamatok (befektetési lehetőségek alakulása, jegybanki alapkamat módosulása stb.), ez meglátszik az egyes évek közötti létszámkülönbségben is.

Az alábbi táblázat alapján vannak olyan megyék, amelyek már az első negyedévben is komoly problémákkal küzdöttek, ám vannak olyan „autóipari” megyék, amelyekben nem volt látható negatív tendencia. B.-A.-Z. megyében az aktivitási arány ugyanolyan volt, mint egy évvel korábban, a munkanélküliségi ráta tovább csökkent, miközben a foglalkoztatási arány némileg romlott.

5. táblázat: Néhány munkaerő-piaci mutató megyei szintjének változása az elmúlt három év első negyedében

Megye	Aktivitási arány [%]			Foglalkoztatási arány [%]			Munkanélküliségi ráta		
	2018. I. n. év	2019 . I. n. év	2020 . I. n. év	2018. I. n. év	2019. I. n. év	2020. I. n. év	2018. I. n. év	2019. I. n. év	2020. I. n. év
Bács-Kiskun	61,0	63,0	62,2	59,0	61,7	59,3	3,2	2,1	4,6
Baranya	61,3	62,7	59,2	56,3	58,6	53,8	8,1	6,6	9,2
Békés	60,6	62,8	62,4	57,7	58,9	59,6	4,8	6,2	4,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	58,0	58,7	58,7	55,2	55,7	56,1	4,8	5,0	4,4
Budapest	65,2	65,8	66,4	63,0	64,1	64,7	3,5	2,6	2,6
Csongrád-Csanád	60,3	60,6	61,9	58,6	59,1	60,3	2,8	2,6	2,6
Fejér	62,6	65,4	63,4	61,2	63,3	62,4	2,4	3,2	1,6
Győr-Moson-Sopron	66,3	64,4	65,2	65,4	63,4	64,7	1,4	1,5	0,8
Hajdú-Bihar	60,4	61,6	62,1	57,3	58,6	59,5	5,1	4,7	4,2
Heves	58,3	59,4	59,3	56,1	58,0	58,0	3,6	2,3	2,2
Jász-Nagykun-Szolnok	59,4	62,5	59,0	56,7	59,1	54,0	4,5	5,5	8,4
Komárom-Esztergom	62,9	63,2	61,8	61,7	61,8	60,0	1,8	2,2	3,0
Nógrád	61,8	61,6	59,8	57,2	57,3	55,3	7,4	6,9	7,6
Somogy	53,1	55,4	53,1	48,1	53,6	50,3	9,3	3,2	5,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	63,0	62,7	61,7	57,2	57,1	56,2	9,2	8,9	8,9
Tolna	57,2	58,4	58,0	56,3	56,4	56,6	1,6	3,4	2,4
Vas	63,9	65,5	65,1	63,1	63,5	64,2	1,3	3,1	1,3
Veszprém	62,5	61,7	62,9	60,9	61,2	61,3	2,6	0,8	2,5
Zala	63,6	62,6	62,8	61,7	61,3	60,9	2,9	2,1	3,0

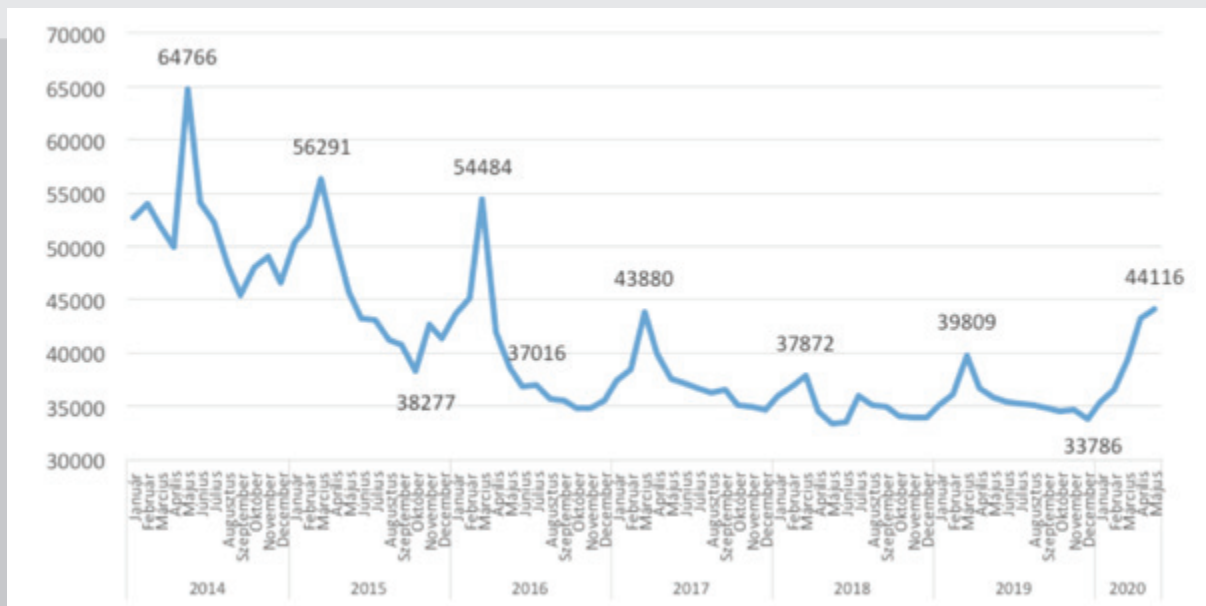
Forrás: KSH, STADAT táblák – 6.2.1.;

Az álláskeresők megyei számát tekintve 2020. májusig rendelkezésre állnak adatok, így már látható a járvány hatása is. 2020 májusában az elmúlt négy év legmagasabb álláskereső-számát láthatjuk.

A fentiek mellett azonban fontos megjegyezni a regisztrált álláskeresők száma kapcsán, hogy a január-március havi változásokat – sem a megyében, sem országosan –

még nem a járvánnyal kapcsolatos gazdasági-munkaerő-piaci események indukálták, hanem a közfoglalkoztatásban ilyenkor szokásos, az éves programváltással összefüggő létszámváltozások. Ez különösen azokban a megyékben jellemző, ahol a másodlagos munkaerőpiac súlya nagy, így B.-A.-Z. megyében is. Ez a hatás 2020-ban is megfelelt a korábbi években tapasztalt nagyságrendnek.

11. ábra: Az álláskeresők megyei száma

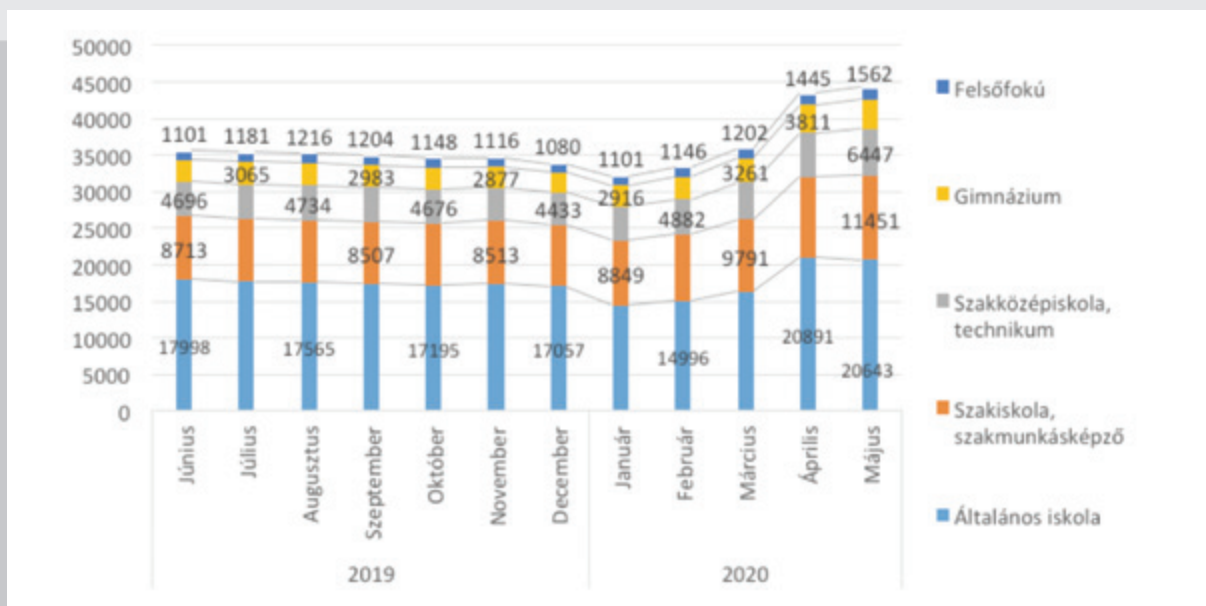

Forrás: nfsz.munka.hu

Részint a közfoglalkoztatás eltérő foglalkoztatási szerepvállalásával magyarázható az is, hogy a kényszerű gazdasági korlátozások következtében áprilistól jellemző munkanélküliségi növekedés némileg mérsékeltebb azokban a megyékben, ahol a másodlagos munkaerőpiac kiegészítő szerepe nagyobb, így B.-A.-Z. megyében is. Az álláskeresők összetétele az elmúlt egy évben némileg

átalakult, hiszen a 2019. májusi 51%-ról 46%-ra esett vissza a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya, míg a szakiskolát, szakmunkásképzőt végzettek aránya 24,6%-ról 26%-ra, a szakközépiskolát, illetve technikumot végzettek aránya 12,9-ről 14,6%-ra nőtt. A felsőfokú álláskeresők aránya évekre visszamenőlegesen 3-3,5% körül mozog.

12. ábra: Az álláskeresők legmagasabb végzettség szerinti összetétele (fő)

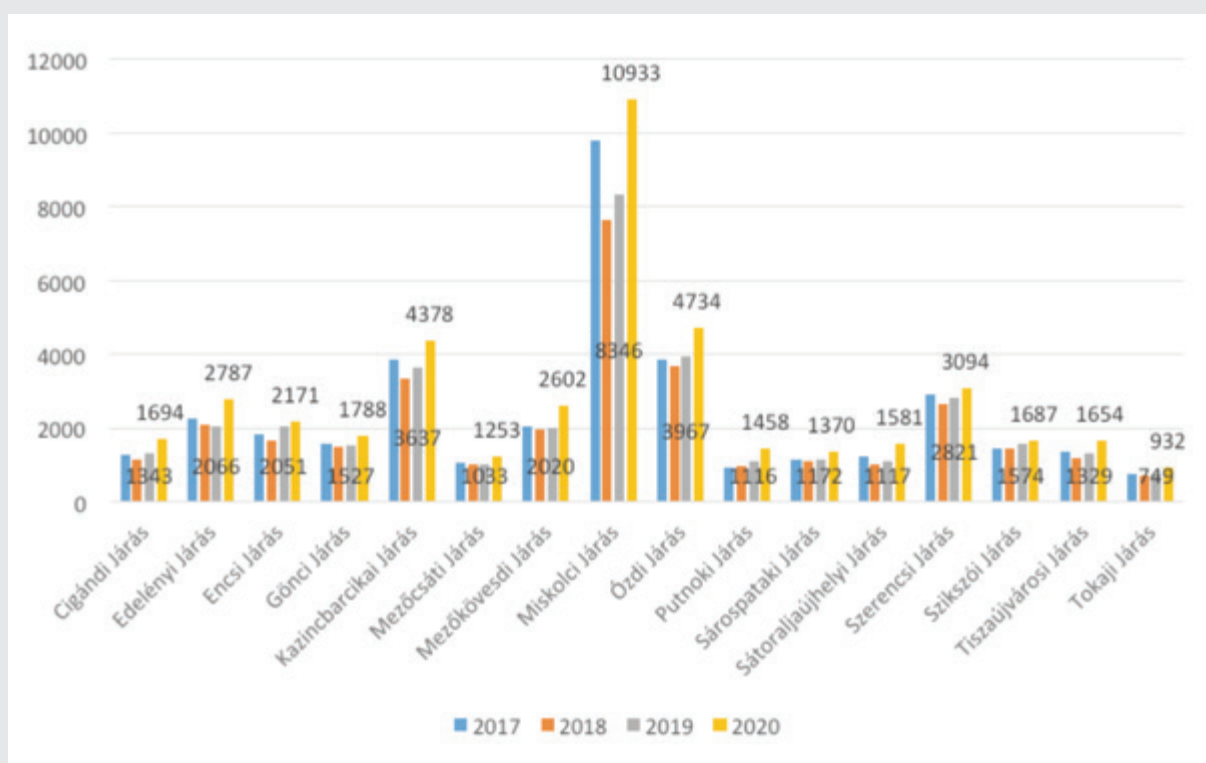

Forrás: nfsz.munka.hu

A megyei szakmai egyeztetéseken (2020 május) említették a résztvevők, hogy a járványt leginkább a fiatalabb munkavállalók sínylették meg, mivel a cégek először a kevés tapasztalattal rendelkező, fiatal munkavállalókat építik le annak érdekében, hogy a nagyobb tapasztalattal rendelkező idősebb munkavállalókat meg tudják tartani. Ez az adatokban egyelőre csak részben mutatkozik meg, hiszen az igaz, hogy 2019. decemberéhez képest 2020 májusában mintegy 1600 fővel több 25 év alatti álláskereső volt, ám arányukat tekintve a teljes álláskeresési regiszterben nem

változott (2019. végén 16,15%, 2020 májusában 16,12%). A járási statisztikák alapján az Edelényi járásban nőtt egy év alatt leginkább az álláskeresők száma, a márciusi adathoz képest viszont kevesebben szerepeltek a regiszterben – ez csak egy másik járásban, az Encsiben fordult elő. Egy éves összehasonlításban és a két haviban is magas a megyeszékhely növekedése (2019 - 2020: +31%, 2020. 03. - 2020. 05.: +22,6%). Az álláskeresők száma az elmúlt egy évben az Encsi és a Szikszói járásban nőtt legkisebb mértékben.

13. ábra: Álláskeresők számának változása járásonként (fő)

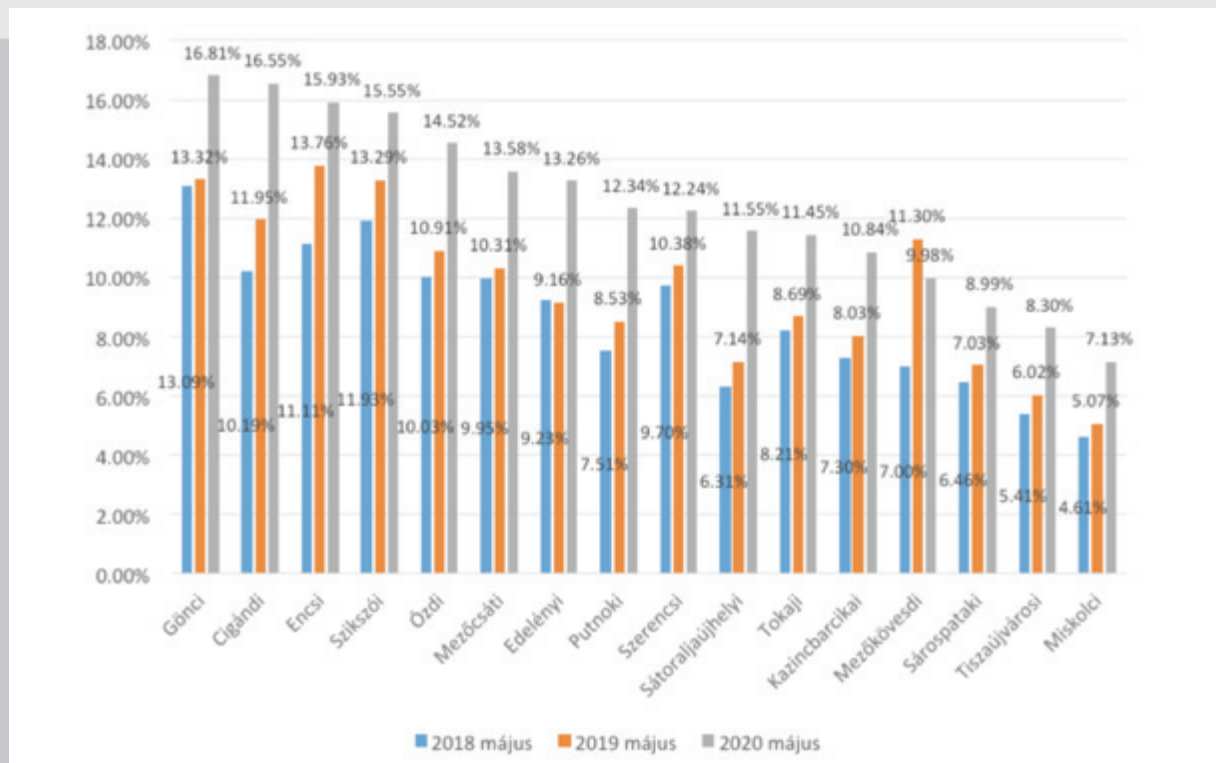

Forrás: nfsz.munka.hu

Az egyes járások között adott esetben nagy különbség tapasztalható a munkanélküliségi rátát tekintve. Az elmúlt három év májusi adatainak összevetéséből látszik, hogy néhány járásban már 2019-re is romlott a helyzet (pl. a Cigándi, Encsi, Mezőkövesdi járásban). A 2020-as koronavírus-járvány azonban jól láthatóan rendkívüli növekedést jelentett szinte minden járásban, kivétel ez alól a Mezőkövesdi járás.

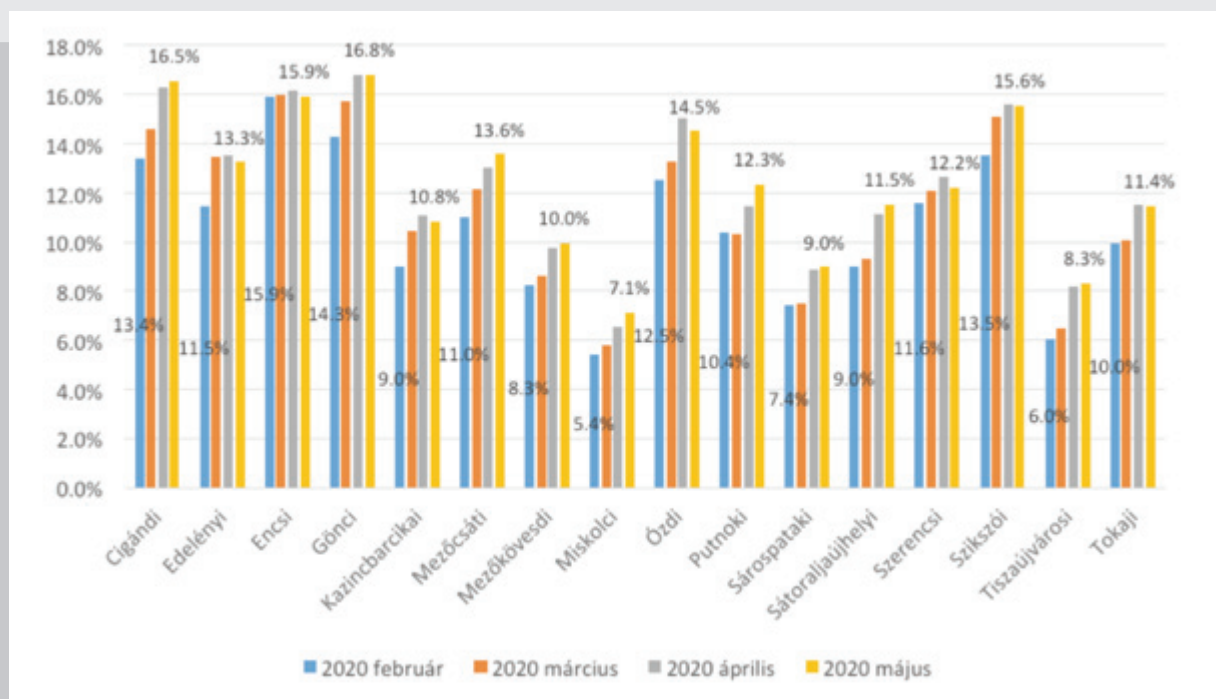
A 14. ábrán látható, hogy a járvány által leginkább érintett 4 hónapban történt az emelkedés jelentős része, ám van olyan járás, amelynek adataiban nem, vagy csak kis mértékben jelenik meg a válság (Encsi, Szerencsi).

14. ábra: A munkanélküliség járási aránya 2018, 2019 és 2020 májusában (%)

Forrás: nfsz.munka.hu

15. ábra: A járvány által leginkább sújtott négy hónap munkanélküliségi adatai

Forrás: nfsz.munka.hu

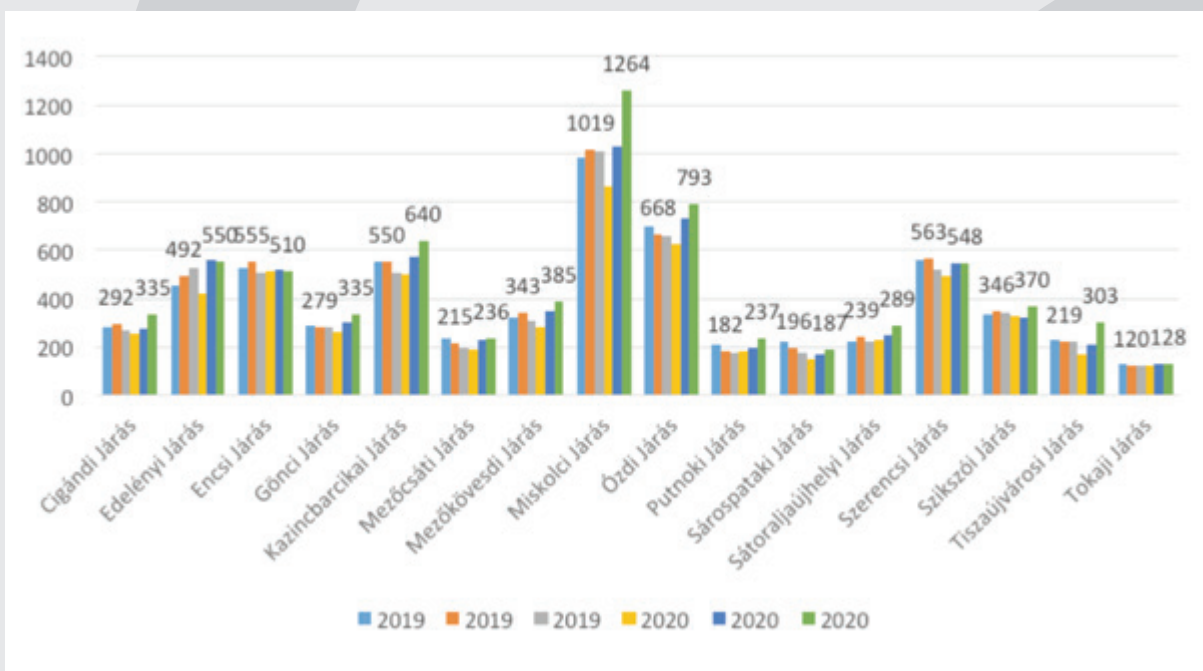
6.1. Hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatási helyzete, illetve a foglalkoztatási támogatások igénybevétele

Az álláskeresők között a megyében magas azok aránya, akik már több mint egy éve a regiszterben vannak. Legmagasabb az arányuk a Szerencsi és a Mezőkövesdi járáson

belül. A járvány következtében minden járásban csökkent arányuk, tekintettel a frissen munkanélkülivé válók gyors beáramlására.

Az alábbi ábrán a 25 év alatti, fiatal álláskeresők járásonkénti számát látjuk. Vélhetően a járások gazdasági felépítésének különbözőségéből fakadóan vannak olyan járások, amelyek esetében a fiatalok nagy számban kényszerültek otthagyni állásukat, ilyen a Miskolci, a Tiszaújvárosi, a Kazincbarcikai járás. Azt mondhatjuk, hogy inkább a fejlődő térségekre jellemző a fiatalok szempontjából negatív tendencia.

16. ábra: A 25 év alatti álláskeresők járásonkénti számának alakulása az elmúlt évben (fő)

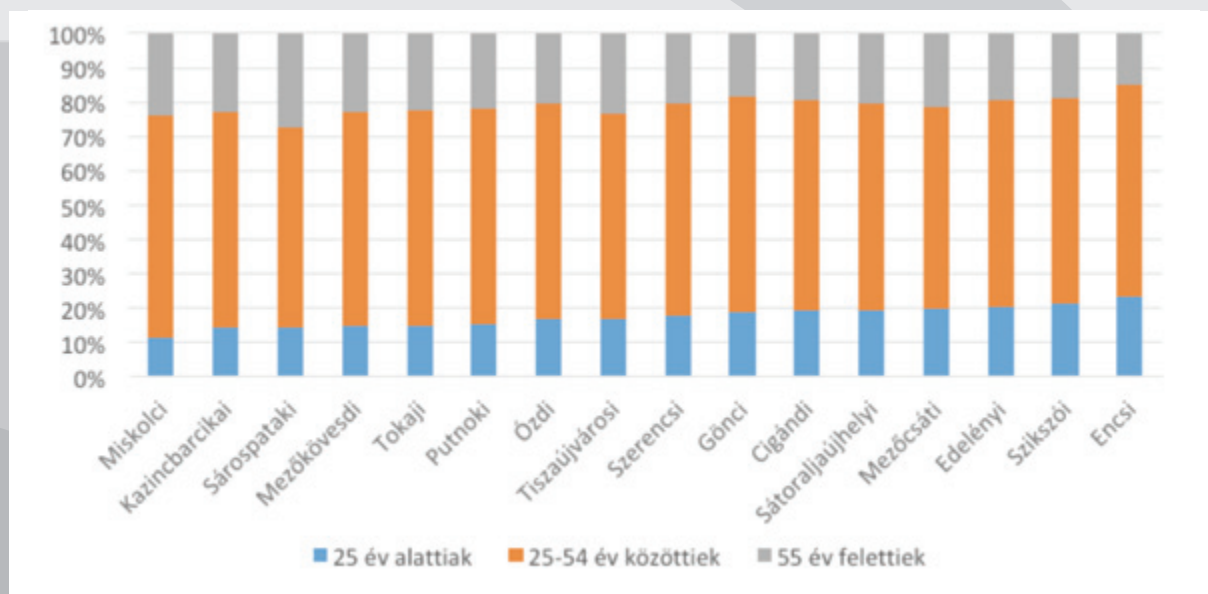

Forrás: nfsz.munka.hu

Az 55 év feletti munkavállalók regisztrációja hasonlóan alakult, mint a fiataloké, de jóval kisebb arányban történt növekedés a regiszterben Miskolcon. A legtöbb járásban nem történt jelentős növekedés, az Encsi járásban csökkent az 55 feletti álláskeresők száma.

2020 első 5 hónapjában a Sárospataki járásban volt legmagasabb az idősebb (27%), az Encsi járásban a legalacsonyabb (15%) álláskeresők aránya. A fiatalok aránya Miskolcon a legalacsonyabb (11,5%), míg Encsen a legmagasabb (23%). Alapvetően az mondható el, hogy a megye álláskeresőinek kor szerinti összetétele megfelel a megye korösszetételének.

17. ábra: Az álláskeresők kor szerinti megoszlása járásonként (2020 január-május átlaga)

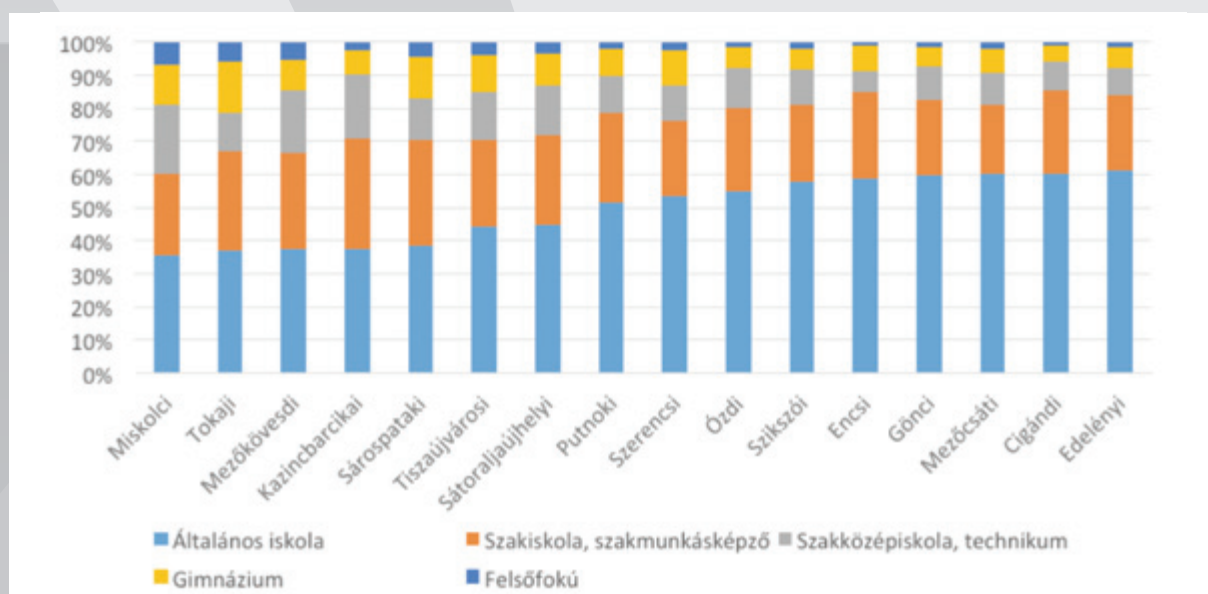

Forrás: nfsz.munka.hu

A végzettség szerinti megoszlást tekintve az álláskereső végzettségi szintje a megyeszékhely járásában a legmagasabb a felsőfokú végzettségűek tekintetében. A Kazincbarcikai járásban legmagasabb a szakiskolát,

szakmunkásképzőt végzetek aránya, a Tokajiban pedig a gimnáziumban tanultaké. A legtöbb szakközépiskolát végzett álláskereső a Miskolci járásban volt regisztrálva 2020 májusában.

18. ábra: Nyilvántartott álláskeresők száma iskolai végzettség járásonként (2020 május)

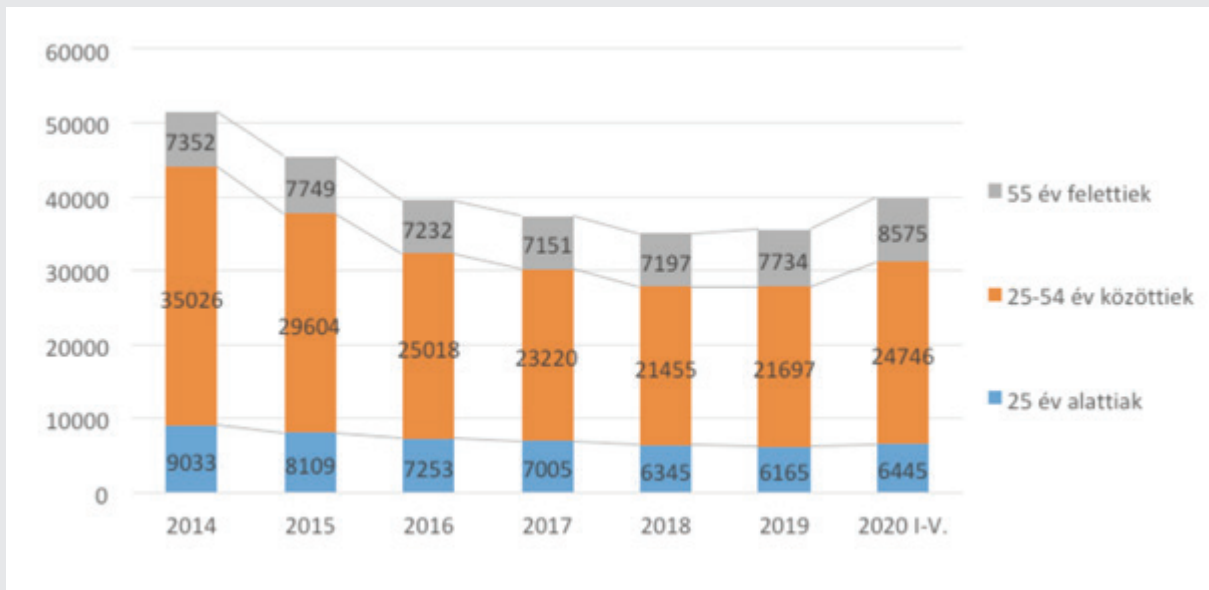

Forrás: nfsz.munka.hu

Hosszabb időtávot tekintve látható, hogy az elmúlt évek gazdasági fejlődése nyomán jelentősen csökkent minden korcsoportban az álláskeresők száma. Az idősebb (55 év

feletti) korosztály létszáma már 2019-ben is nőtt, 2020 tavaszán pedig folytatódott a negatív tendencia, és havi átlagban 8500 fő fölött szerepeltek a regiszterben.

19. ábra: Fiatal és idősebb korosztályok aránya a munkanélküliek között B.-A.-Z. megyében³¹

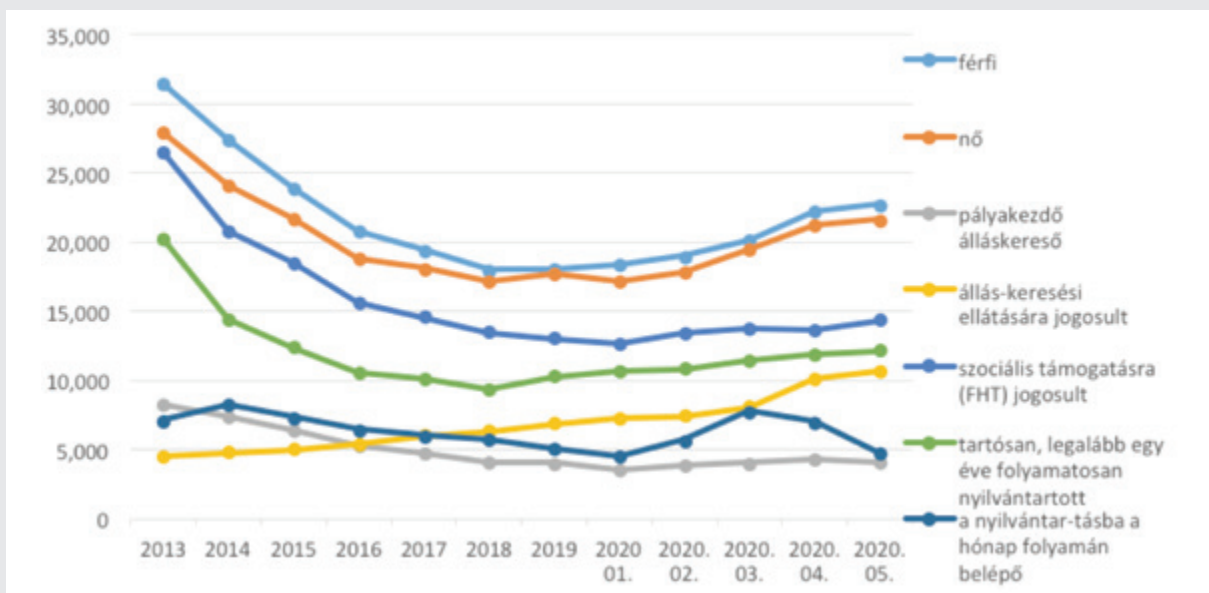

Forrás: nfsz.munka.hu

Ahogy látszik az alábbi ábrán, az álláskereső létszámát rögzítő regiszterbe való beáramlás a 2020 február-márciusi drasztikus növekedés után 2020 májusára visszaállt a januári szintre. A férfi és nő álláskereső száma azonos mértékben nőtt³², eszerint a válság a megyében

hasonló mértékben sújtotta mindkét nemet. Az álláskereső ellátásra jogosultak száma nőtt a járvány idején, ahogy a szociális támogatásra jogosultak száma is. Míg a 25 év alatti álláskereső száma nőtt, a pályakezdők számában nem volt jelentős változás.

20. ábra: Álláskereső néhány jellemzője (fő)

Forrás: NFSZ³³

³¹ A 2018-as adatban a január-május hónapok havi átlagát vettük figyelembe.

³² Ez azért fontos, mert a nők munkaerő-piaci helyzet gyakran rosszabb, mint a férfiaké. Lásd még: Szabó-Morvai Ágnes: Nők a munkaerőpiacon: okok és következmények; MTA KRTK 2019. január; Forrás: file:///C:/Users/fkocsi/Downloads/Nok_munkapiaci-versenye-2018-Morvai.pdf;

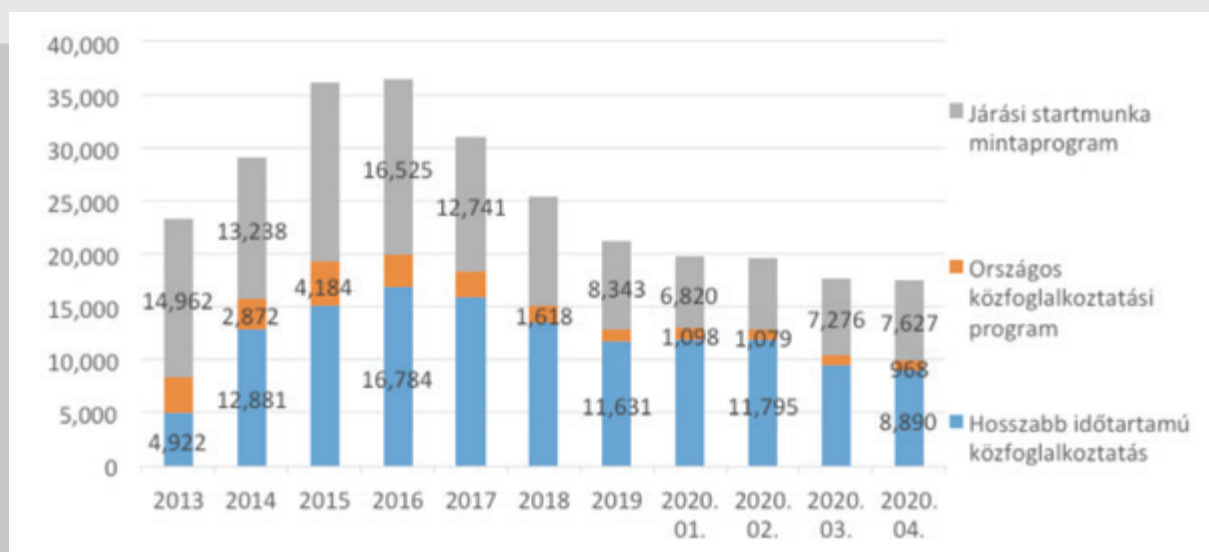
³³ http://borsod-abaúj-zemplen.munka.hu/engine.aspx?page=borsod_stat_idosor;

A tartósan álláskereső létszámának (a fenti ábrán zöld vonallal jelölve) folyamatos kismértékű emelkedése azt mutatja, hogy a leghátrányosabb helyzetű, szociális hálóikat veszített, a társadalom szélére sodródott csoportok körében továbbra is szükség van az áttörésre.

Az elmúlt években – ellentétben az ideivel – folyamatosan arról számoltak be a megyében működő helyi paktumok

munkatársai, hogy a közmunka-programok kiürültek, az önkormányzatok nem tudják ellátni azokat a feladataikat, amiket a 2010-es évek közepén közmunkásokkal láttak el. Ez az elsődleges munkaerő-piac példátlan felfutásával volt magyarázható. A járvány okozta válság következtében álláskeresővé válók egy jelentős részét vélhetően felszívja majd a gazdaság újraindítása (ezt prognosztizálja a registerbe lépők csökkenést mutató májusi létszámadata is).

21. ábra: A közmunkában foglalkoztatottak száma és összetétele B.-A.-Z. megyében (fő)

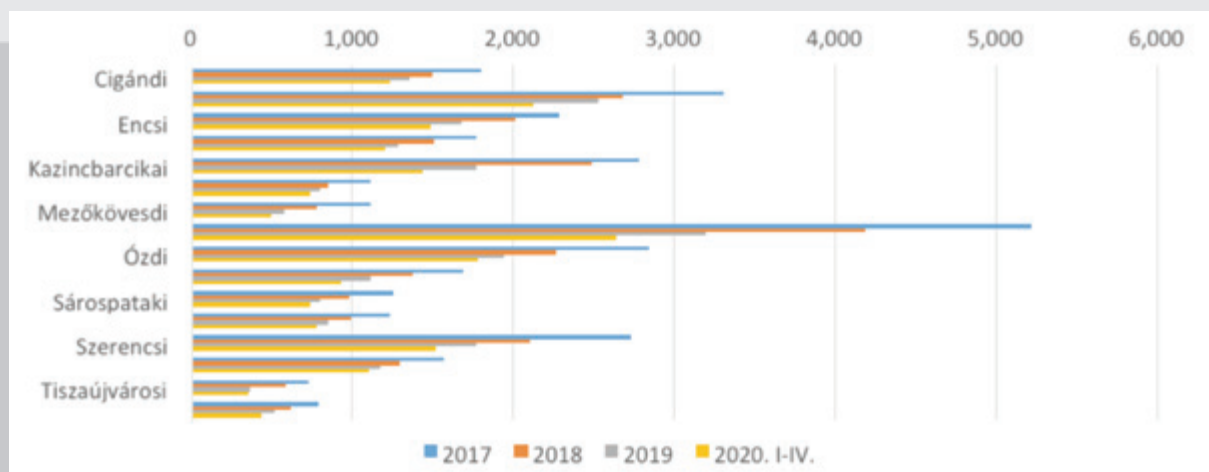

Forrás: <https://kozfoglalkoztataskormany.hu/havi-tajekoztatas-a-kozfoglalkoztatasrol>;

2020 első harmadára 9-re csökkent azon járáások száma, ahol 1000 fő feletti a közfoglalkoztatottak száma. A Mezőkövesdi, Mezőcsáti, Tokaji és Tiszaújvárosi járáásokban nagyon komolyan lecsökkent számuk. Az előző évek gyorsjelentéseiben is szerepelt, hogy 2018 volt B.-A.-Z.

megye életében az az év, amikor kiemelkedően teljesített a gazdaság, ezzel egyidejűleg a megye legtöbb járáásában drasztikusan csökkent a jelentősége ennek a foglalkoztatási formának.

22. ábra: A közmunkában foglalkoztatottak száma B.-A.-Z. megyei járáásokban (fő)

Forrás: Belügyminisztérium, <http://kozfoglalkoztataskormany.hu/>

Az alábbi táblázat alapján jóval megnőtt 2020 első négy hónapjában azok száma, akik valamilyen támogatásra, hozzájárulásra jogosultak. Ez a negatív tendencia látszik a munkaképes korúakhoz viszonyított relatív arányszám

változásán is, 2016 óta most a legmagasabb. A munkavállalási korú népesség száma folyamatosan csökken a megyében, a statisztikai arányszámok elmozdulásait ez is befolyásolja.

6. táblázat: Közfoglalkoztatási és támogatási adatok a megyében

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 I-IV.
Közfoglalkoztatásban dolgozók száma (fő)	29 540	37 255	38 035	32 200	26 209	21 709	18 979
Ellátásban nem részesülő álláskereső száma (fő)	25 818	22 010	18 545	16 864	15 236	15 796	17 172
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskereső száma (fő)	4 777	4 954	5 386	5 955	6 293	6 824	8 188
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskereső száma (fő)	20 754	18 443	15 572	14 556	13 469	12 976	13 319
Nyilvántartott álláskereső relatív mutatója (%)	11,26%	10,12%	8,94%	8,59%	8,16%	8,44%	9,17%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma (fő)	455 964	448 877	441 896	435 113	428 836	422 001	422 001

Forrás: Belügyminisztérium, <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

Fontos dinamikai elem – különösen a strukturális munkanélküliség tekintetében – a bejelentett üres álláshelyek számának havi változása. Ezekben az adatokban is megfigyelhető a szezonális hullámváltozás (pl. közfoglalkoztatási programok kifizetése). A bejelentett üres álláshelyek száma utal arra, hogy a gazdaság munkaerő-hiányos környe-

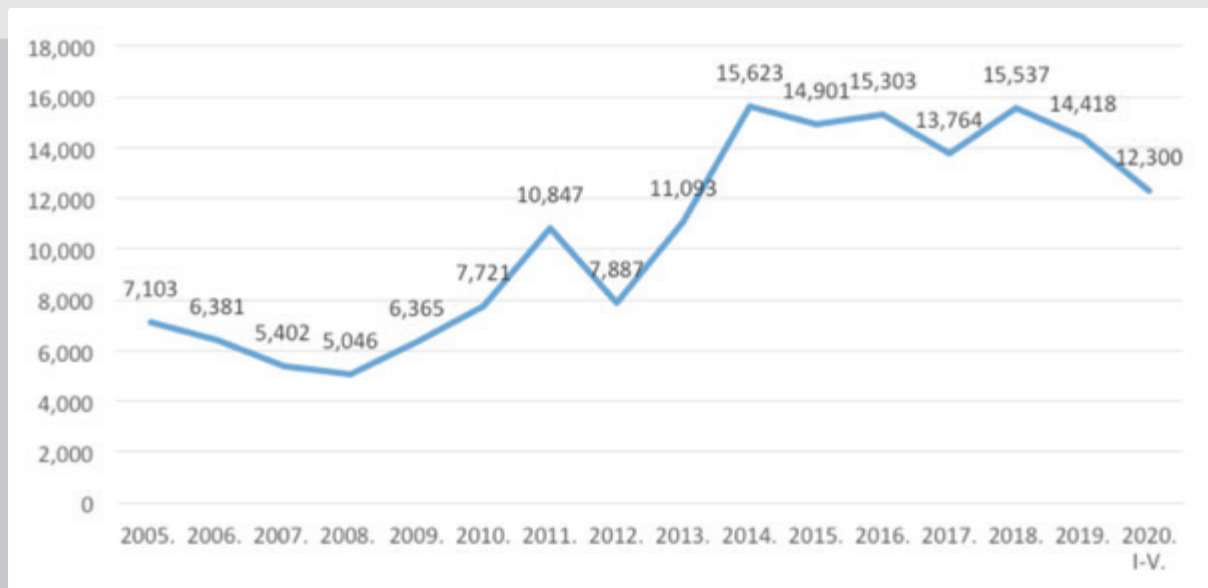
zetben működik, ami következhet a folyamatosan nagy beruházási rátából, vagy a potenciális munkavállalók alacsony számából, esetleges nem megfelelő képzettségéből egyaránt. Ha ez hosszú távon jellemző, az jelentősen érinti egy térség vagy megye, illetve az egész ország növekedési potenciálját.

³⁴ A munkaerőhiányról bővebben: http://real.mtak.hu/105497/1/MTA_KRTK_KTI_Munkaero-piacitendenciak.pdf

Az alábbi ábra alapján már 5-6 éve jellemző a megyei betöltetlen álláshelyek magas száma³⁴, folyamatosan 15 ezer körül mozgott. Ez a szám már 2019-ben is csökkent,

a 2020-as év vélhetően további szűkülést eredményez ebben az adatban is.

23. ábra: Az üres álláshelyek havi átlagos száma az elmúlt 15 évben (db)

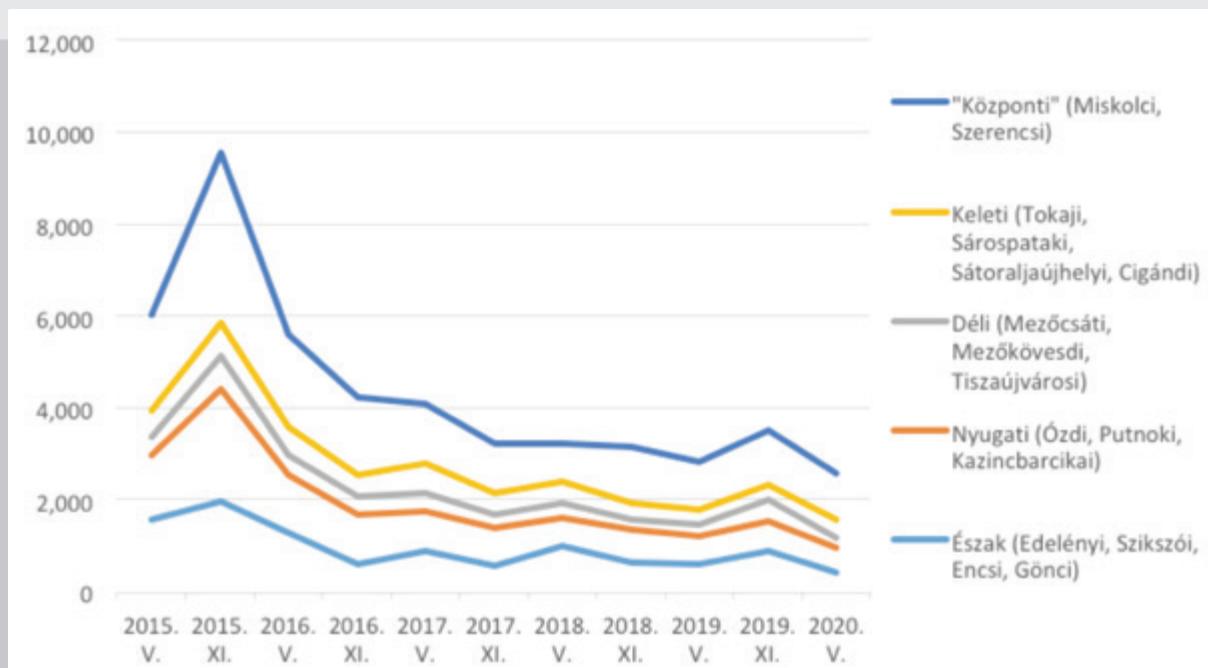

Forrás: http://borsod-abaúj-zemplen.munka.hu/engine.aspx?page=borsod_stat_idosor

Az új üres álláshelyek száma a megye minden területén csökkent az elmúlt néhány évben, nagyjából mindenhol

hasonló intenzitással, a 2020-as járványhelyzet pedig mindenhol az elmúlt 5 év negatív csúcsát hozta.

24. ábra: A nyilvántartásba bekerült új álláshelyek száma az elmúlt 5 évben (május, novemberi adat, fő)

Forrás: http://borsod-abaúj-zemplen.munka.hu/engine.aspx?page=borsod_stat_idosor

Összegzés

A foglalkoztatásban a koronavírus-járvány teljesen új helyzetet hozott. A gazdaság leállásának negatív eredményei azonnal érzékelhetők voltak az álláskeresők számának megugrásában, ám a májusi új belépők száma (ami visszaállt a januári szintre) némi bizakodásra adhat okot. A betöltetlen álláshelyek számában várhatóan még több hónapig nem lesz változás, ám ezt is nagyban befolyásolja majd az, hogy a megyei vállalkozások milyen mértékben tudnak élni a támogatási lehetőségekkel, illetve az, hogy milyen forgatókönyveket használnak a termelés újraindításánál.

A válság arányait tekintve nem rendezte újra az álláskeresők kor szerinti összetételét, ám nőtt a magasabbban képzettek álláskeresői regiszterbe áramlása a megyei Kormányhivatal illetékesének elmondása szerint (ez a statisztikában még azért nem látszik meg, mert az új beáramlás körülbelül a regiszter ötödét tette ki ebben az időszakban).

7. Megváltozó munkáltatói és munkavállalói környezet

A szakmai egyeztetéseken is felmerült, hogy járváynak hosszabb távon lehetnek pozitív hatásai is. Az egyik ilyen, hogy a megye „több évet ugrott át” a digitális fejlődés terén a karantén alatt. A hivatalok, a civil szervezetek, önkormányzatok egyaránt bevezették az online meetingek rendszerét (teljesen ad-hoc módon, gyakran többféle alkalmazást használva). Ez jelentős hatékonyság-javulást okoz több szempontból:

- az utazási idő megszűnése az egyeztetések kapcsán: akár megyén belüli személyes találkozókra is órákat kellett utazni, nem beszélve a Budapesten székelő kormányzati szervezetekkel való személyes találkozókról;
- az utazási költségek drasztikus csökkenése, üzemanyag-költség elmaradása;
- környezetszennyező anyagok kibocsátásának csökkenése.

A munkaadók megtapasztalták, hogy vannak olyan munkakörök (jórészt adminisztratív, gazdasági, humán-erőforrás kezelése stb.), amelyeknek hatékony működtetéséhez nincs szükség a munkavállaló fizikai jelenlétére a cég székhelyén. Az otthoni munkavégzés, távmunka (home office) rohamos elterjedésének pozitív hozadékait célszerű megtartani a veszélyhelyzet elmúltával is.

A koronavírus tombolása alatt eltérő ritmusban, de gyakorlatilag leállt a világgazdaság, a termelési értékláncok szétbomlottak, megakadtak, és szektoronként eltérő mértékben újra kellett gondolni a folyamatokat, valamint az újraindítás lehetőségeit. A koronavírus okozta gazdasági fejlemények nagyon aktuálisak (és folyamatosan változnak), ezért nemzetközi értelemben vett szakirodalom (a gazdasági hatásokról) csak korlátozott számban áll rendelkezésre. Egyik ilyen a McKinsey tanácsadó cég által összeállított dokumentum.³⁵

Ez a jelentés azt az evidenciát erősíti meg, amit a szakmai egyeztetéseken a megyei érintettek is megállapítottak, miszerint a gazdaság visszaállítása a járvány előtti szintre szektoronként eltérő lesz. Globális szinten a szállítmányozás, logisztika, a fogyasztói, illetve egészségügyi szolgáltatások, a gyógyászati eszközök piaca, és a vírus alatt használt csúcstechnológiákat használó iparágak hamar

és kis befektetéssel visszaállnak, és vannak olyan szektorok, mint pl. a szoftveripar, amely kifejezett lökést kapott a járványhelyzettől (gondoljunk csak a kommunikációs szoftverek előfizető-számainak drasztikus növekedésére). Eközben a turizmus, a szénhidrogének kereskedelme, a repülőgép-ipar sokkal inkább negatívan érintett, akárcsak a hazánk és a megye szempontjából is kiemelkedő szerepet játszó autóipar. Az autóipar nemcsak a termelési láncok leállításától szenved, hanem a rendelés-állomány nagymértékű csökkenésétől is.³⁶

Ahogy korábban már említettük, a korábbi vásárlási, illetve üzleti modellek, a munkavégzés módja is megváltozik, hiszen a járványügyi szakemberek világszinten újabb járványhullámokra figyelmeztetnek.

Összefoglalásként emeljük ki a járvány néhány hosszabb távon is velünk maradó következményét, amely befolyásolja a gazdaságot, foglalkoztatást, illetve megye innovációs potenciálját is.

- Az eddig is jellemző digitális transzformáció felgyorsult, ami nemcsak a nem termelő munkakörök újratervezését indítja el, hanem felgyorsíthatja a robotizációt, tekintettel arra, hogy a munkaerő sérülékenységének kockázata csökkenthető az automatizáció szintjének emelésével.
- A járványhelyzet kezelése elsősorban a vállalkozások (a kkv-k esetében nagyon minimális) fejlesztési forrásait emésztette fel, így a tervezett fejlesztési beruházások elmaradhatnak, de legalább is eltolódhatnak, ami versenyképességi problémákat okoz. A kormány válságkezelési lépései támogatták a munkáltatókat a munkavállalók megtartásában, ami enyhítheti ennek a forrás-kiesésnek a terhet. Emellett néhány önkormányzat (pl. a sátorlajújhelyi) a bajba jutott személyekre szabottan is próbált támogatási lehetőséget hirdetni a település lakosai számára.

³⁵ Forrás: Covid-19 Briefing materials, Global health and crisis response, updated March 25, 2020, McKinsey & Company

³⁶ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200518/a-magyar-autoipar-vezerei-nyiltan-beszeltak-a-koronavirus-okozta-kihivasokrol-elbocsatasokrol-varhato-csodokrol-432344>;

- A munkavállalók részéről fokozott hangsúlyt kap az önálló munkára vagy akár az otthoni munkára való képesség. Sokan számoltak be arról, hogy a magánélet és a munka összehangolása kihívást jelentett, így az olyan alapképességek erősítésére van szükség, mint pl. az önszabályozás, a teljesítmény alapú motiváció. Ehhez a munkáltató nyitottságára és munkavállalójába vetett bizalmára van szükség, valamint egyértelmű kimenetek, elvárások, eredménytermékek megjelölésére.
- A távmunka szervezése, működtetése a cégek (különösen a kkv-k) vezetőinek kihívást jelent, fel kell készülniük a fizikailag nem jelenlévő, hatékonyabb csapatok működtetésére. A vállalati működési rendszer összetett, fizikai és virtuális folyamatok párhuzamos szervezésére lesz szükség.
- A cégeknek fel kell készülniük az újabb járványhullámokra, vagy más potenciális válságok kezelésére, hogy hasonló problémák esetén gyorsabban és hatékonyabban tudjanak reagálni egyrészt a munkavállalók rugalmas kezelésére, másrészt a termelés gyors adaptálására. A BOKIK ez irányú felmérése folyamatban van, aminek eredményét ebbe a gyorsjelentésbe még nem lehetett beépíteni.
- A digitális készségek a távmunka, otthoni munka hatékony menedzseléséhez, a csapatmunka, a virtuális kollaboráció megfelelő megvalósításához (mind vezetői, mind munkatársi szinten) szükséges készségek elengedhetetlenek lesznek a jövőben is. Emellett az OECD Skills for 2030³⁷ kiadványa három nagyobb csoportba osztja azokat a kompetenciákat, amelyeket a fentiek mellett erősíteni kell a versenyképesség javítása érdekében:
 - kognitív készségek, mint a kritikus gondolkodás, kreativitás, tanulás tanulása és önszabályozás;
 - szociális és érzelmi készségek: empátia, felelősségvállalás és együttműködés;
 - gyakorlati és fizikai készségek: az új információs és kommunikációs technológiai eszközök használata.
- A mesterséges intelligencia egyre több területen történő alkalmazása megköveteli a munkavállalóktól a technológiai készségek meglétét és azok folyamatos bővítését, az önfejlesztést is. A rugalmas önfejlesztés lehetővé teszi nemcsak a munkavállalók, hanem a munkáltatók adaptációs teljesítményének fejlesztését is. Az egyelőre nehezen megjósolható, hogy a koronavírus-járvány hosszabb távon hogyan alakítja át a munkaerő-piacot, de a World Economic Forum³⁸ jelentése szerint lesz 7 olyan terület, amelyen a munkaerő-igény nőhet (a jelentés a járvány előtt készült), többek között: adat- és mesterséges intelligencia, egészségügyi gondozás, zöld iparágak, felhőszolgáltatások, termékfejlesztés, emberek és kultúra. A járványhelyzet – pl. a digitális átállás felgyorsulása több szektorban is – ezeket a várható tendenciákat inkább felgyorsítani látszik.

³⁷ Forrás: OECD Learning Compass 2030;

³⁸ Forrás: Jobs of Tomorrow, Mapping Opportunity in the New Economy, WEF, 2020, http://www3.weforum.org/docs/WEF_Jobs_of_Tomorrow_2020.pdf letöltés: 2020.04.08.

8. Foglalkozási és képzési igények felmérése B.-A.-Z. megyében³⁹

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat „Foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési együttműködés Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a „TOP-5.1.1-15-B01-2016-00001” pályázat keretén belül foglalkoztatási stratégia készítésére került sor. A stratégia-készítést megelőzte egy foglalkoztatási és képzési igényeket feltáró kérdőíves felmérés, melyet a Borsodi Transzit Nonprofit Kft. készített. A felmérést minden évben megismétli a kivitelező Borsodi Transzit Nkft., amelynek eredményei az éves gyorsjelentésben szerepelnek. A 2019-es gyorsjelentésben az addigi három év eredményeinek összehasonlítása megtörtént, a 2020. évben a 2019-es összehasonlító elemzéstől való érdemi eltéréseket szerepeltetjük ebben a fejezetben.

8.1. Álláskeresői válaszai-ban tapasztalt eltérések

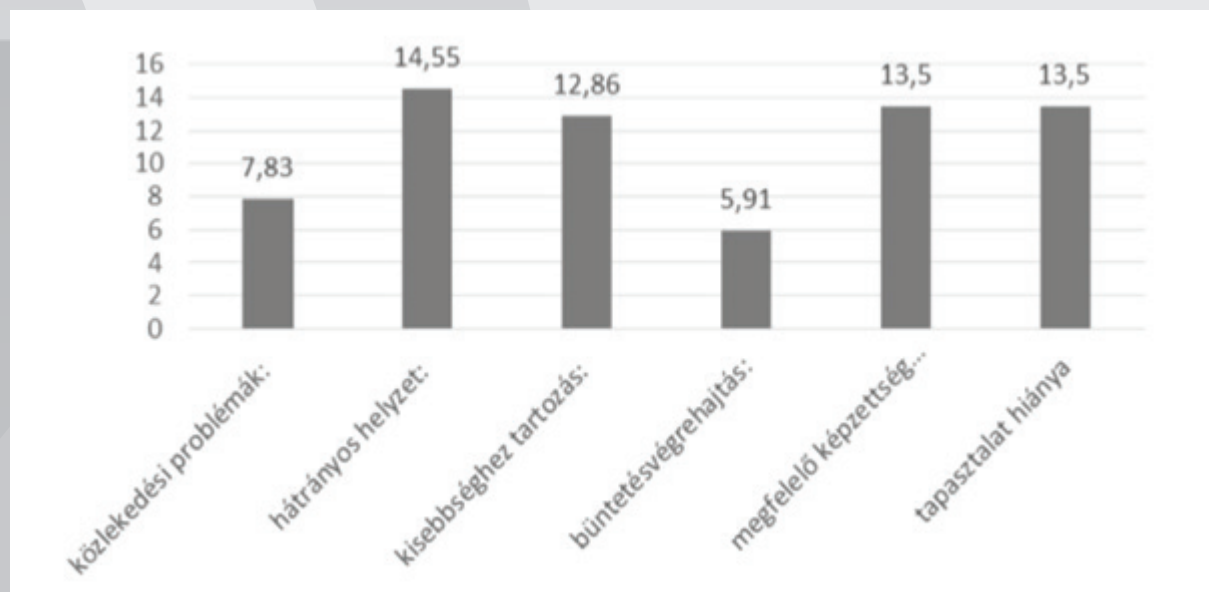
2020-ban 507 álláskereső válasza került feldolgozásra, A korábbi évekhez képest nőtt az általános iskolai végzett-

ségűek aránya: 2019-hez képest (14,25%ponttal). A szak-középiskolát végzettek aránya felére csökkent (12,48% - 6,09%), a gimnáziumi érettségivel rendelkezők és diplomások aránya 2%-kal, míg az OKJ-s képzettségűek aránya 4,8%ponttal csökkent.

A „pályakezdők” aránya 2020-ban 2019-hez képest 7,77%ponttal csökkent, jelentősen nőtt az alkalmi munkából élők (14,3%ponttal), és a szezonális munkát végzők aránya (11,02%ponttal).

Az előző években egy kérdés arra vonatkozott, hogy el kívánának-e helyezkedni a megkérdezettek, míg a 2020-as kérdés azt vizsgálta, hogy látnak-e esélyt az elhelyezkedésre. A korábbi évek egyértelmű pozitív tendenciái (két-harmadról négyötödre nőtt az elhelyezkedni szándékozók aránya) után a 2020-as adatok negatív eredményt hoztak: a válaszadók csupán bő 40%-a látja reálisnak az elhelyezkedés lehetőségét. Elképzelhető, hogy ebben már a koronavírusnak is szerepe lehet.

25. ábra: Az elhelyezkedést nehezítő tényezők eltérése 2020-ban 2019-hez képest (%pont)

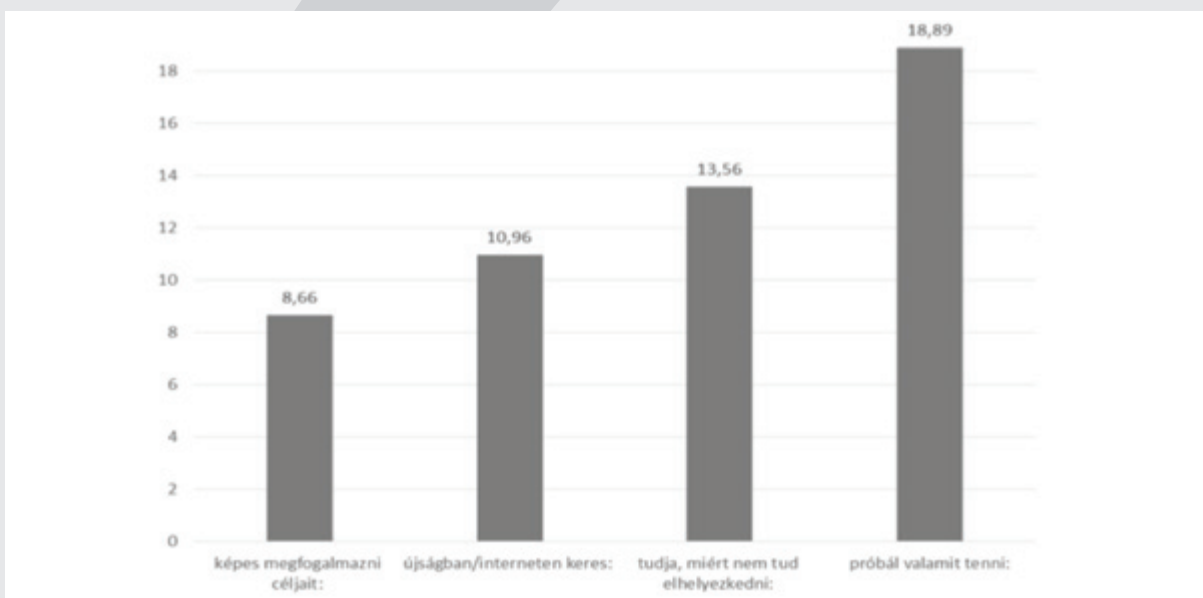

³⁹ A Borsodi Transzit Nonprofit Kft. által 2019-ben és 2020-ban készített elemzések alapján.

2019-hez képest tovább növekedett azok aránya, akik a megfelelő képzettség hiányával kapcsolják össze az elhelyezkedés-beli sikertelenséget (13,5%ponttal). Ugyanennyivel többen említették a tapasztalat hiányát is a

2019-es adatnál. Ennél még magasabb azok aránya, akik a hátrányos helyzettel magyarázzák az elhelyezkedési nehézségeket (+14,55%pont).

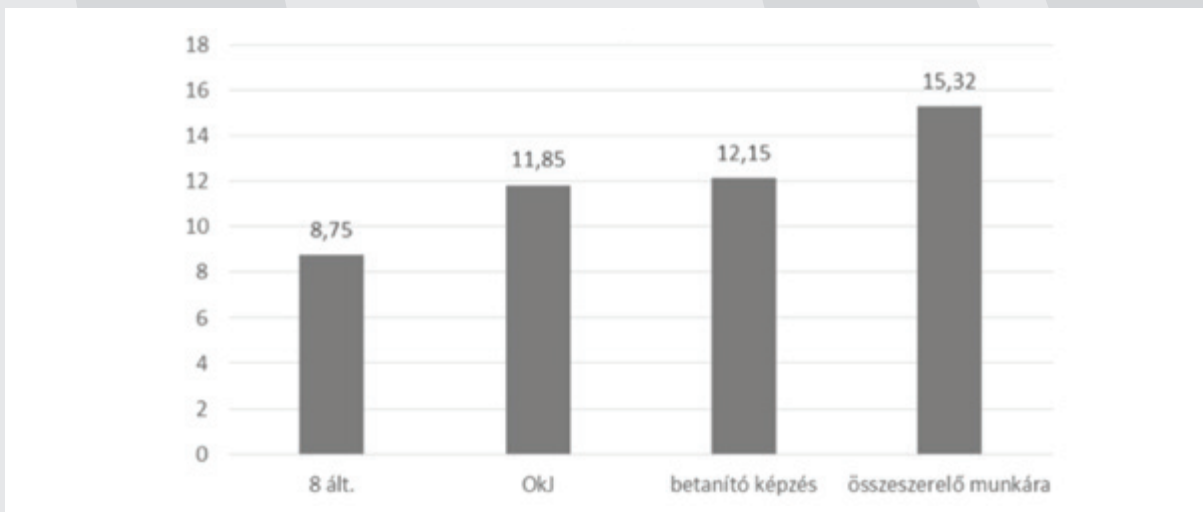
26. ábra: Eléggé felkészült-e új munkahely keresésében – eltérések 2020-ban 2019-hez képest (%pont)

Egyfajta tudatosabb magatartás jellemzi 2020-ban válaszadókat: közel 10%-kal többen képesek céljaik megfogalmazására, 13,56%-kal nőtt azok aránya, akik tudják, miért nem tudnak elhelyezkedni, és közel 20%-kal nőtt azok aránya, akik próbálnak is valamit tenni céljaik elérése érdekében. (Bő 10%-kal nőtt azok aránya, akik újságban/interneten keresnek állást.)

Továbbra is az ismerősök szerepe a legmeghatározóbb az álláslehetőségekkel kapcsolatos információszerzésében, azonban nőtt a szerepük a kormányhivatal foglalkoztatási osztályainak (17,22%ponttal több említés), és a munkaerőpiaci szolgáltatóknak (18,89%ponttal több említés).

27. ábra: Jövőbeli tervek: 2020-as adatok eltérése 2019-hez képest (%pont)

A betanító képzések iránti igények aránya összességében közel harmadával emelkedett 2019-hez képest, az OKJ-s képzések iránti igény bő 10%-kal, az általános iskolai képzés iránti igény közel 10%-kal emelkedett.

8.2. A vállalkozói felmérés főbb eredményei

A vállalkozásokkal kapcsolatosan, az együttműködést tekintve a korábbi évek tapasztalataihoz hasonlóan bebizonyosodott, hogy ha lehetőséget kapnak anonimitásuk megőrzésére, a vállalkozások nagyobb hajlandóságot mutatnak a kérdőív kitöltésére.

A korábbi évek adatbázisainak megfelelően idén is mintegy 2600 vállalkozás kapott megkeresést, amiből 513 kitöltött és értékelhető kérdőív állt végül rendelkezésre az elemzéshez.

Kismértékben csökkent a mikrovállalkozások, a kisvállalkozások részvétele (5,9%ponttal) a kitöltők között, nőtt viszont a középvállalkozások aránya (14,1%ponttal) a 2019-es adatfelvételhez képest. Fő tevékenység szerint a vállalkozások legnagyobb része a kereskedelmi kategóriába sorolta magát (36,1%), de a szálláshely-szolgáltatások száma is igen magas (25,9%), továbbá szállítással, raktározással is 28,8% válaszadó foglalkozik.

A válaszadó cégek tulajdonosi szerkezetét tekintve elmondható, hogy a szervezetek döntő többsége (91,1%) 100% magyar tulajdonban van, mindössze 4,7% cég van külföldi tulajdonban, 3,9%-uk pedig külföldi-magyar vegyesvállalat.

Jelenleg is a kereskedelemmel foglalkozó cégek vannak túlnyomó többségben a mintában, de 2019-hez képest esetükben 16,5%pontos csökkenés figyelhető meg. A szállítás-raktározással foglalkozó cégek aránya 8,2%ponttal csökkent, és közel 10%pontos csökkenés tapasztalható az építőipari cégek mintában való részvételében is. Az ingatlanügyekkel foglalkozó cégek közül 6,2%ponttal kevesebben vettek részt idén a felmérésben.

Annak ellenére, hogy nagy létszámú a szakmunkás és középfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatottsága, a megkérdezett munkáltatók létszámbővítésüket (ha terveznek) az említett csoportok körében tervezik döntő többségben.

A legtöbb cég szakmunkás végzettségű, vagy szakképzetlen középfokú végzettséggel rendelkező személyeket foglalkoztat. A munkavállalói oldal tekintetében problémát jelent a szakképzett munkaerő hiánya mellett a munkavállalók mobilitással kapcsolatos problémái, valamint a munkavállalók megbízhatatlansága, gyors cserélődése is. A szakképzett munkaerő hiánya a vállalkozások kapacitásának kihasználatlanságához is vezethet. A megkérdezett cégek nagy többsége egyszeri vagy folyamatos létszámbővítés nem tervezett. A munkaerő felvételéhez, toborzásához kapcsolódóan megállapítható, hogy a megkérdezett cégek nem zárkoznak el az online felületen keresztül történő álláshirdetéstől, de már a külső toborzási eszközök igénybevételét sem elutasítják a munkáltatók, hogy munkaerőhöz jussanak. A megfelelő munkavállalók megtalálását leginkább a hiányos képzési rendszer (oktatási rendszer elmaradottsága) és a rendelkezésre álló munkaerő nem megfelelő minősége akadályozza a megkérdezett vállalkozások szerint.

9. A gazdasági helyzet összefoglalása – SWOT analízis

A koronavírus-járvány okozta válsághelyzet az egész ország gazdaságát megrengette, így a megye országos relatív helyzete alig változott, a megyei szakmai egyeztetéseken inkább az merült fel, hogy a gazdasági összetétel miatt kevésbé eshet vissza a megye gazdasági teljesítménye, mint az országosan jellemző lesz.

A Megyei Foglalkoztatási Stratégia tartalmazott – mintegy a helyzetelemzés összefoglalásaként – egy SWOT-analízist, amely a megye erősségeit, gyengeségeit, illetve lehetőségeit és a kockázatokat gyűjtötte össze. Ezt minden gyorsjelentés készítésekor áttekintjük a helyi érintettekkel és aktualizáljuk a megyei és országos folyamatoknak megfelelően.

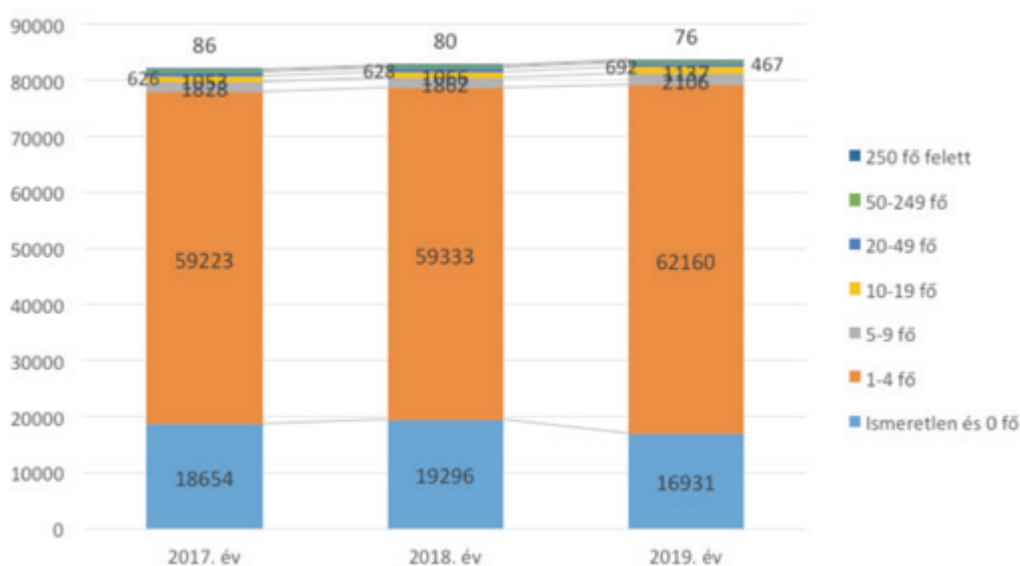
A 2020-as gyorsjelentés esetén kiemelt támogatást nyújt a 2020 áprilisában elkészült középtávú gazdaságfejlesztési program (lásd 4. fejezet). A megye válságállósága a megszólalók szerint jobb, mint azon megyék esetében, amelyekben nagyobb arányt képvisel az autóipar, és a vendéglátóipari központok esetében is komoly visszaesés volt érzékelhető a turizmus teljes leállása miatt.

A demográfiai folyamatok némileg pozitív irányba mozdul-

tak el 2019-ben, ám a vándorlás még indig jelentős, így a munkaképes korú lakosság is évente 5000-7000 fővel csökken. Emiatt főként a kevésbé mobil társadalmi csoportok aránya a megye több térségben is folyamatosan növekszik. Ezért különösen fontos az, hogy a megye hátrányos helyzetű térségeiben a társadalmi mobilitás erősítését szolgáló programok induljanak el. Ebben a megyei paktnak kiemelt szerepet kell vállalnia (akár helyi szociális tanácsadói hálózat szakmai támogatásával, vagy mentorhálózat kialakításával).

A megye felzárkózása 2018-ban megbicsaklott (2019-es egy főre jutó GDP-adat 2020 júliusában területi alapon nem áll rendelkezésre), a korábban bemutatott számos beruházás okán ez 2019-ben mégis folytatódni fog. Ahogy a BOKIK felmérése is megmutatta (noha nyilván nem reprezentatív volt a felmérés), a megyében gyenge a kkv-szektor, ám az elmúlt három évben erősödött jelenlétük a megye gazdaságában, miközben a 250 fő fölötti vállalkozások száma az elmúlt három évben 10-zel csökkent. Továbbra is a vállalkozások 97%-a 10 fő alatti létszámmal működik, ezen belül túlnyomó többségük legfeljebb 4 munkatárssal rendelkezik.

28. ábra: Működő vállalkozások létszámkategóriák szerint (db)

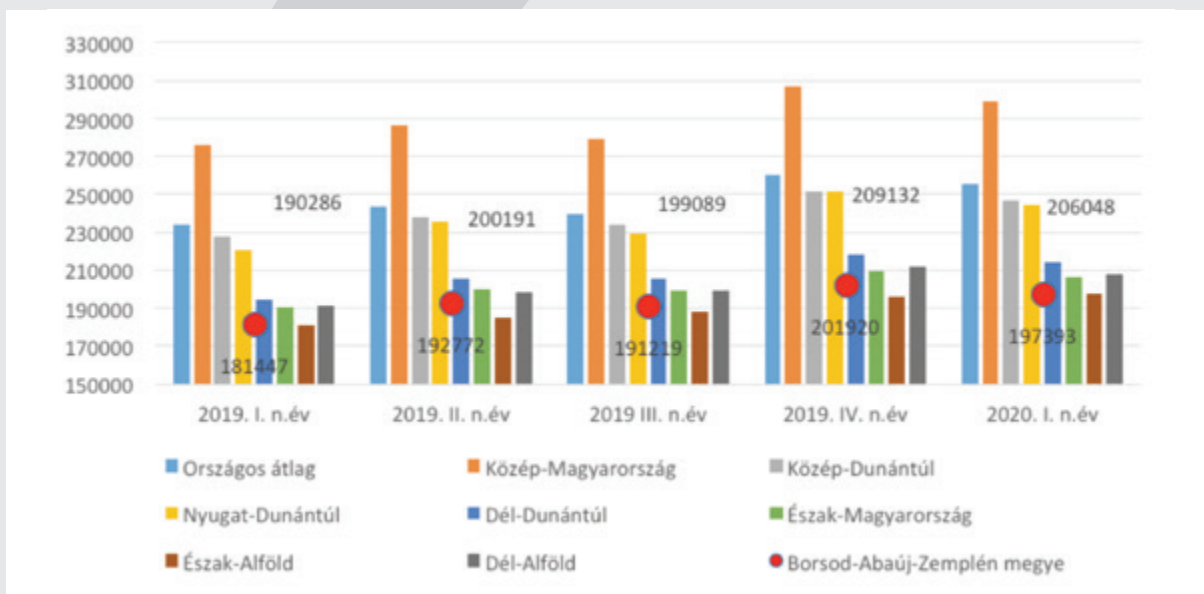

Forrás: KSH, Tájékoztatósi adatbázis

A bérek emelkedése egyértelmű tendencia országosan is. 2019. I. negyedéhez viszonyítva 2020. I. negyedében országos átlagban 9,11%-os volt a nettó átlagkereset emelkedése, a fizikai foglalkozásúak keresete ennél nagyobb mértékben növekedett. B.-A.-Z. megyében ez az

érték 8,28%, ami a kisebb mértékben növekvő megyékhez sorolható. A régiókhoz viszonyítva a megye kereseti átlaga csak Észak-Alföldet előzi meg, Heves megye miatt némileg elmarad az Észak-Magyarországi régió átlagától is.

29. ábra: A teljes munkaidőben foglalkoztatottak nettó átlagkeresete

Forrás: KSH, Tájékoztatói adatbázis

A stratégiai irányokat meghatározó szempontok összegzéseként tehát az alábbiakat állapíthatjuk meg a megye adottságai és lehetőségei kapcsán.

7. táblázat: A megye belső adottságai⁴⁰

Erősségek	Gyengeségek
- Dinamikus gazdasági fejlődés a megye néhány térségében, illetve néhány évben az országos átlaghoz viszonyítva is. - Feldolgozóipar magas munkatermelékenysége. - Tradicionális ipar néhány elemének fennmaradása az elmúlt 30 évben. - Miskolci Egyetem kiterjedt hazai és nemzetközi kapcsolatai kutatás-fejlesztés kapcsán. - Elhivatott társadalmi vállalkozások, erős innovációs potenciállal. - Ipari parkok fejlesztése az elmúlt években (lásd beruházások). - Demográfiai fordulatra utaló jelek, a természetes szaporodás néhány elemének megjelenése. - Jelentős beruházások az elmúlt és következő években, pozitív hangulat a piacon. - Unikális turisztikai desztinációk (pl. Tokaj, Lillafüred). - Kivételes természeti környezet. - A megye gazdaságának rezilienciája. - Helyi és megyei paktumok társadalmi beágyazottsága.	- Elvándorlás. - A társadalmilag periférián élő csoportok arányának növekedése, különösen néhány térségben – az elvándorlás elsősorban a képzettebb fiatalok körében jellemző. - A kkv-szektor relatív gyengesége, innovációs potenciálja. - Szegregálódó települések és településrészek, alacsony társadalmi mobilitási potenciállal. - Úthálózat, közlekedési kapcsolatok által jelentett kihívásokra egyelőre nincs érdemi megoldás, ami a megye földrajzi tagoltságából fakad. - Az egységes megyei fejlesztés (épp az eltérő térségi adottságok miatt) nehezen kivitelezhető. - Közösségi és információs elszigeteltség, számos aprófaluban, zsákfaluban nincs, vagy nehezen elérhető az internet csatlakozás. - Önkormányzatok elveszítették jelentős humán-erőforrás-bázisukat (köz munkások csökkenő száma). - A helyi gazdaság innovációs képessége alacsony szintű, így teljesítményük is elmarad a lehetőségekhez képest. - Kihasználatlan mezőgazdasági lehetőségek, az agrár foglalkoztatottság csökkenése.

Ahogy a korábbi években is érzékelhető volt, a megyei és helyi paktumok működése katalizálta (bevonta) azt az elkötelezett civil szervezeti kört, ami helyi válaszokat keres a speciális térségi problémákra. Ez különösen azért fontos, mert a megye földrajzi tagoltsága, illetve az egyes térségek különböző településszerkezete is eltérő problémákat generál.

Az ipari parkok megfelelő helyszínt biztosítanak a feldolgozóipari cégek betelepüléséhez, működéséhez, ám kevésbé szolgálják a megye innovációs potenciáljának javítását. Ennek érdekében fontos lenne olyan innovációt támogató programok alapítása, amelyek akár a már működő vállalkozások innovációs tevékenységét erősítik, vagy új, innovatív iparágakban működő vállalatok (start-upok) megyébe vonzását biztosítják.⁴¹ Ennek jó alapot nyújt a több tudományterületen is jó eredményeket felmutató Miskolci Egyetem jelenléte, illetve nemzetközi beágyazottsága.

Az úthálózat minősége mellett meg kell említeni azt is, hogy a közösségi közlekedés nem támogatja a megye gazdaságát, a helyi közlekedési társaságok és az önkormányzatok közötti egyeztetés nem kellően célirányos, és a megye több térségéből gyakorlatilag lehetetlen a munkába járás.

A megye nem klasszikus értelemben vett mezőgazdasági terület (a szántóföldi termeléshez szükséges adottságok nem feltétlenül jellemzőek, mivel a megye kétharmadát hegységek és dombságok borítják). Emiatt, és a mezőgazdasági gépesítés erősítése következtében sem jelentős a foglalkoztatottságban játszott szerepe a növénytermesztésnek, ám a szociális szövetkezetek terjedésével ez is változott az elmúlt években, és a közfoglalkoztatási programokban dolgozók jelentős része növénytermesztéssel foglalkozott.

A fenti – a belső adottságokkal foglalkozó – elemzés már átvezet a külső környezet által teremtett lehetőségekre.

8. táblázat: A megye külső adottságai, illetve lehetőségei

Lehetőségek	Veszélyek
• Munkaerő-tartalékok az inaktív rétegek körében. • A koronavírus-járványkor létrehozott társadalmi innovációk kiterjesztése. • A megye közlekedésének stratégiai megközelítésű fejlesztése. • Mezőgazdasági termékek újrapozicionálása. • Tudatos, igényes vásárlói réteg enyhén növekvő aránya országosan, határon túl. • Társadalmi innovációk, innovatív önkormányzatok erősítése, települések összefogása. • Pilot-programok kormányzati befogadása, EU-s források jelenléte. • Új EU-költségvetési ciklus tervezése. • Civil szervezetek erőforrásainak kiaknázása, kapcsolati hálózatának mozgósítása. • A Paktumok megjelenése a Szakképzés 4.0-ban, illetve a megyei tervekben egyaránt. • A kivándorolt munkavállalók hazatérését ösztönző online szerveződések támogatása.	• A külföldi vándorlás, és a belföldi vándorlás is jelentős. • A határmenti gazdaság elszívó hatása erősödik. • Erősödő verseny a szomszéd térségekkel a beruházások elnyerése érdekében. • A társadalmi konfliktusok megelőzéséhez szükséges kompetenciák hiánya (szociális munkások, ápolók, háziorvosok). • A koronavírus-járvány elhúzódása, negatív gazdasági következmények erősödése. • A digitális transzformációhoz szükséges kompetenciák fejlesztésének kihívásai. • Az állami, önkormányzati beruházások további munkaerőt szívnak el a profit-orientált szektortól. • A klímaváltozás okozta szélsőséges időjárási események gyakoriságának növekedése.

⁴⁰ A SWOT-elemzés elkészítésében támaszkodunk a 2020-ban elfogadott B.-A.-Z. megyei Középtávú Gazdasági Program elemeire is.

⁴¹ Miskolcon 2017 óta működik egy hasonló típusú inkubátor-ház: <http://bnlstart.com/>, amelyik az „Innovációs ökoszisztéma építése (startup és spinoff)” című GINOP pályázati konstrukcióban nyert 600 millió forint támogatást az elinduláshoz.

10. A főbb folyamatok összefoglalása, jó gyakorlatok a megyében

- B.-A.-Z. megye 2019-ben alapvetően pozitív folyamatok helyszíne volt, nemcsak a gazdaságot, hanem a társadalmi folyamatokat is tekintve. Közel egy évtizedes felzárkózási folyamat eredményeképpen mára B.-A.-Z. megye egésze egy átlagos magyar megyévé vált.
- A demográfiai helyzet romlása megállni látszik, a vándorlás azonban továbbra is jelentős. A megye munkaerő-piaci mutatói folyamatosan javultak, mind az aktivitás, mind a foglalkoztatás jó irányba haladt. A 2018-as egy főre jutó GDP-ben való lemaradás után a 2019-es adat várhatóan ismét pozitív eredményt mutat, ám a 2020-as koronavírus-járvány komoly változásokat generált a munkaerő-piacon.
- A karantén, illetve koronavírus-járvány következtében olyan rugalmas munkavégzési formákra vetült figyelem, amelyek eddig a társadalom csak kis részét érintették. Az otthoni munkavégzés nagyobb arányú elterjedésének hosszú távú következményei lesznek, noha a helyi szakemberek több esetben szkepticizmusuknak adtak hangot a szakmai egyeztetéseken, különösen a kkv-k esetében. A járvány fontos hozadéka az, hogy a digitális átállást erőteljesen felgyorsította, nemcsak az oktatás, képzés tekintetében, hanem a mindennapi élet, illetve a munkavégzés több területén is (elég, ha csak a megyei Paktum működésére tekintünk, ahol a karantén ideje alatt megtartandó egyeztetések az online térbe „költöztek”). A járvány megmutatta, hogy a fizikai jelenlét nem feltétlenül szükséges: egyrészt az utazási időt is munkavégzésre, pihenésre lehet fordítani, másrészt ezáltal csökken a károsanyag-kibocsátás is.
- A járvány következtében növekedésnek induló állás-keresői létszám végzettség szerinti összetétele jelentősen nem más a regiszterben, mint a korábbiakban, ám az új belépők között magasabb volt a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya, mint az korábban jellemző volt. Ez a gazdaság újra indulása után jobb helyzetet teremt a munkáltatók számára. A járvány (karantén) ideje alatt a munkáltatók főként a fiatalokat küldték el, a régi kollégák tapasztalatát nyilvánvalóan meg akarják tartani a munkáltatók. Ezáltal a fiatalok munkaerő-piaci helyzete rövid távon a korábbiaknál is rosszabbá vált.
- A nők és férfiak regiszterbe áramlása hasonló mértékű volt, így a nemek között nem volt különbség a járvány általi érintettségben.
- Vannak olyan térségek a megyében, amelyeket kevésbé érintett a válság: ez vélhetően a primer szektorban foglalkoztatottak magasabb arányával magyarázható, ahogy egy érintett fogalmazott egy szakmai egyeztetésen: „magasról látványosabbat lehet esni”. Ebben a furcsa helyzetben úgy érzékelhető, hogy a kevésbé iparosodott területek jobban tudtak alkalmazkodni a helyzethez.
- Ágazati szinten a vendéglátás és a turizmus, szálláshely-szolgáltatás volt leginkább és azonnali veszélyeztetett a világszintű utazási korlátozások következtében, ám a vendéglátó, szolgáltató, kereskedelmi szektor általában gyorsan tudott váltani, és a vevői igényeknek megfelelő ellátási formákat indított el. A külföldről – pl. a járvány által kiemelten érintett ausztriai turistaközpontokból – hazaérkező munkavállalók esetében ez nyilvánvalóan nem történhetett meg rövid távon. Az autóipar nemcsak a járvány következtében „omlott össze”, míg a termelési láncok újra felállítása nagyjából megtörtént, a kereslet-csökkenés hosszabb távon velünk élő problémát jelent majd. A járvány leginkább a vegyipari cégeket juttatta előnyhöz, hiszen a különböző háztartási szerek, illetve gyógyszerek iránti kereslet robbanásszerűen megugrott.

10.1. Kiemelkedő események, jó példák bemutatása

- A Creative Region kezdeményezés létrejötte⁴²

A kormány idén márciusban hozta létre az Északkelet-Magyarország Nemzeti, Gazdasági és Kulturális Övezetének Koordinációs Fórumát, amelynek elsődle-

⁴² Forrás: <http://www.baz.hu/news.php?id=2152>

ges feladata előkészíteni a térség nemzeti, gazdasági és kulturális övezete fejlesztési tervének, a „Creative Region – Határtalan fejlődés” javasolt programjait.

A kezdeményezés célja, hogy a megyék és megyeszékhelyek egyenrangú partnerekként, egymást kiegészítve és erősítve, összehangolt programokkal élhessenek közös előnyeikkel, lehetőségeikkel. A kezdeményezés fókuszpontja Debrecen, de hasonlóképpen erős befektetővonzással bír Miskolc és Szolnok is; Nyíregyháza pedig kiemelkedő határon túli kapcsolatokkal rendelkezik. A megyék, városok sokszínűsége lehetővé teszi azt, hogy egymás jó gyakorlatait sikeresen hasznosítsák. A megyékkel szomszédos külhoni területekkel a fennálló, hagyományosan szoros és jó kapcsolat erősítése, elmélyítése is cél.

- **Helyi termék jó gyakorlat – Helyi termékek piacra jutását segítő fejlesztések Gelej községben**

A Kistérségi Agráripari Foglalkoztatási Klaszter keretében képzést, foglalkoztatást és mezőgazdasági eszközöket is tudnak biztosítani a program keretén belül. Négy aktív település dolgozik együtt, termékeikkel egy-egy területre specializálódtak. Tiszatarjánban jellemzően a hústermékek feldolgozására, Igriciben főliatermesztésre, befőzésre és varroda tevékenységre, Tiszadorogmán házitészta készítésére, Gelejen pedig zöldségtermesztésre, savanyításra specializálódtak.

A településeken működik olyan üzlet, ahol a négy település termékeit árusítják, illetve ezek kiszállítását is megoldották. Az együttműködés előtt álló feladat, hogy az M3-as autópálya mindkét oldalán, a geleji pihenőnél két olyan üzletet építsenek, ahol a helyi termékek árusítása mellett kávézót is működtetni fognak, ami 24 új munkahelyet teremthet majd. A fejlesztés a rövid ellátási lánc és a helyi piacok fejlesztését szolgáló uniós forrás keretében történik.

A foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési paktum programhoz kapcsolódóan felkutatják a helyi termelőket, és három járást (Mezőcsát, Mezőkövesd, Nyékládháza) érintő termékkatasztert alakítanak ki.

- **Kis-Hortobágy Major Mezőcsát**

A Kis-Hortobágy Major egy új társadalmi vállalkozás Mezőcsát. Alapja az a mintaprojekt, amelyet a Magyar Vöröskereszt Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete hozott létre az EFOP-1.11.1-17-2017-00016 pályázat segítségével a szociális gazdaság erősítése és a leghátrányosabb helyzetű csoportok elhelyezkedése érdekében. Non-profit szervezetek és vállalkozások együttműködése révén, a Magyar Állam és az Európai Unió társfinanszírozásával egy olyan termelőüzem alakult, amely szociális farm jelleggel működik Mezőcsát, és innen látja el a környéket egészséges kecskesajttal. A 10 – új, frissen képzést szerzett – foglalkoztatott 80%-a roma, megváltozott munkaképességű vagy fogyatékos munkavállaló. Az üzem és a mintagazdaság a pályázat keretében akadálymentesített és felújított saját ingatlanban valósul meg; azokkal az újonnan beszerzett eszközökkel, amelyek nélkülözhetetlenek a minőségi termelés beindításához.

A fejlesztés hatásaként egy olyan márkát alakít ki a Borsodi Mezőségben a Magyar Vöröskereszt, amely erősíti a mezőcsáti térség pozitív megítélését gazdasági és gasztroturisztikai tekintetében egyaránt.

- **Gyors reakciók válsághelyzetekre**

A kereskedelmi és vendéglátóipari kv-k napok alatt álltak az online kereskedelemre, illetve kiszállításra, ezáltal részben megőrizték vevőkörüket, és a leépítés sem sújtotta őket. A járvány utáni időszak komoly növekedési lehetőséget kínál nekik, amennyiben képesek lesznek tartóssá tenni a vegyes üzleti modelljüket (személyes és online szolgáltatások keveréke).

A „Foglalkoztatási Együttműködések Nyugat-Borsodban”, Putnok Város Önkormányzata mint konzorcium vezető megvalósításában lévő projekt szerződésmódosítását és megvalósítási idejének hosszabbítását, az ABB ózdi telephelyének 2020 végén történő bezárása és a teljes dolgozói létszámának elbocsátása indokolta. A Paktumiroda a Kormányhivatal Foglalkoztatási Osztályaival felmérte a teendőket, és arra a következtetésre jutott, hogy a Paktumiroda mozgástere az elbocsátások során sokkal nagyobb, tekintettel a felmondási idő, és végkielégítéssel elengedett munkavállalók bevonásának lehetőségére. Az egyeztetéseket kiterjesztve az

Ózdi Szakképzési Centrummal, és a befektetni kívánó cégekkel szoros együttműködésben azon dolgozik, hogy az elbocsátott dolgozók minél rövidebb idő alatt tudjanak új munkahelyet találni, elsősorban Ózdon és annak közvetlen vonzáskörzetében. A felek ennek elősegítése érdekében Ózdon, a Digitális Erőműben működtetik az ABB-től elbocsátott dolgozókat segítő irodát. Az iroda munkatársai kedden és csütörtökön várják azon ügyfelek érdeklődését, akik már a felmondási idejüket töltik, de még a foglalkoztatási osztály rendszerébe nem kerülhetnek be. Ebben az átmeneti időszakban a Paktumiroda munkatársai munkaerőpaci szolgáltatások nyújtásával segítik az őket felkeresőket, valamint a lehetséges befektetők igényeihez igazodva végzik el a munkavállalók kompetenciamérését, besorolását.

- Egy magyar kötődésű nemzetközi siker a körforgásos gazdaság kapcsán⁴³

Egy kis garázscégből indult, magyar gyökerekkel rendelkező vállalkozó által működtetett TerraCycle mára ipari mennyiségben hasznosít újra szemetet, és világszinten vezető a hagyományosan nem újrahasznosítható hulladékok gyűjtésében és feldolgozásában. Kezdetben gilisztaürülékből készített ökotrágyát, később a felhasználhatatlannak tűnő szemetek begyűjtésére és újrahasznosítására (upcycling) ajánlott világszinten is működő üzleti modellt. Mára pedig nem kisebb a célja, mint hogy új pályára állítsa a világon megtermelt szemét jelentős részéért felelős napi fogyasztási cikkeket (FMCG) gyártó óriásokat.

⁴³ Forrás: https://europapont.blog.hu/2020/05/21/europai_gondolkodik_tom_szaky;

11. Ajánlások, operatív projekttervek

- A cégek válságállóságát olyan módon kell javítani, hogy erősítsük a tapasztalatcserét, illetve a jó gyakorlatokat a kölcsönös hasznok elvén megosztják egymással a megyei vállalkozások. A tapasztalatok szerint azok a cégek kezelték jobban a válságot, amelyek rendelkeztek ún. vész-forgatókönyvekkel (jellemzően a multinacionális vállalatok), és gyorsan, rugalmasan át tudták állítani termelési kapacitásaikat.
- A helyileg beágyazott civil szervezetek egyszerűbben, és hatékonyabban érik el azokat a – főként inaktív – rétegeket, amelyek munkaerő-tartalékot képeztek az elmúlt évek munkaerő-hiányos gazdasági helyzetében. A koronavírus-járvány e csoportok munkaerő-piaci relevanciáját csökkentheti ugyan, ám már középtávon is, a gazdaság teljes talpra állását követően újra fontos lesz a potenciális munkavállalói csoportok azonosítása és visszavezetése a munkaerő-piacra. Következésképpen továbbra is szükséges a helyi civil szervezetek bevonása a megyei és helyi paktumok működésébe.
- A közfoglalkoztatottak száma az elmúlt években folyamatosan csökkent, ezen szintén változtathat a koronavírus-járvány. Az állásukat hirtelen elvesztők esetében a közmunka-programok újraindítása lehet a gyors reakció az álláskeresői támogatások jogosultsági idején túl. Ez újra előtérbe helyezi majd az önkormányzati tagsággal rendelkező társadalmi szervezetek működését: a közfoglalkoztatás esetleges – kényszerű – felfutását olyan módon kellene támogatnia a működő szociális szövetkezeteknek, ami garantálja a nagyobb hozzáadott értéket, ily módon a helyi termékek piacra juttathatóságát.
- Az úthálózatnak nemcsak minőségileg kell megújulnia, hanem átgondolt fejlesztéssel az úthasználatot (értsd közösségi közlekedés) is fejleszteni kell. Az infrastrukturális fejlesztéseknek követnie kell a megye középtávú érdekeit, és azokat a térségeket kell célozniuk, amelyeket különösen sújt ez a probléma.
- A helyi termékek között főként azok találhatók, amelyek a közfoglalkoztatási programok kapcsán készülnek el a szociális szövetkezetekben. Szinte minden településnek van kertészete, ám ezek hozzáadott értéke alacsony szinten áll és kereskedelmi értékesítése fejletlen, sok az átfedés és a felesleges gyártási kapacitás.

11.1. Operatív projekttervekre vonatkozó ajánlások

Az elmúlt egy év, illetve kiemelten az elmúlt néhány hónap tapasztalatai alapján az alábbi projektek megvalósítása támogatható a megyei foglalkoztatási helyzet, valamint a gazdasági teljesítőképesség javítása érdekében.

1. A foglalkoztatási lehetőségek bővítésének elengedhetetlen eszköze a helyi keresletre reagáló, olyan gazdasági tevékenységek támogatása, fejlesztése, amelyek célja, hogy a munkanélküliek, álláskeresők, inaktívak bevonásával a helyi közösség hasznát is szolgálja.

A kormány által 2014-ben elfogadott foglalkoztatás-

ra vonatkozó szakpolitikai stratégia megállapítja, hogy „összhangban az Európai Bizottság „A társadalomtudas vállalkozási tevékenységet ösztönző uniós kezdeményezés” című közleményével, Magyarországon is sor került a társadalmi vállalkozások jogszabályi környezetének felülvizsgálatára, és nagyfokú szakmai, anyagi támogatására.

Megyei online piactér kiépítése a szociális szövetkezetek termékeinek piacra jutásához

Cél:

Az önkormányzati tagsággal is rendelkező szociális szövetkezetek termelékenységének javítása, a bevételek növelése annak érdekében, hogy a szociális gazdaság innovációs, fejlesztési potenciálja nőjön. Ezáltal B.-A.-Z. megyében egy olyan unikális társadalmi vállalkozás-fejlesztés modellje alakuljon ki, ami ötvözi a gazdasági versenyképesség javításának és a társadalmi mobilitás fejlesztésének célját. Jelenleg vannak már szétaprózott e-kereskedelmi kísérletek, ezek azonban alacsony színvonalúak, töredezetek és nem érik el az országos fizetőképes kereslet ingerküszöbét.

Projekt:

Helyi igények azonosítása alapján a kereslet és a kínálat összekötését biztosító applikáció fejlesztése, valamint szervezeti, fejlesztési tanácsadás a szociális szövetkezetek számára.

2. Folyamatos probléma a megye közlekedése. Egyrészt erősíteni kell az együttműködést az érintett, hátrányos helyzetű önkormányzatok között, másrészt egységesen kell fellépni a megye szállítási cégeivel való tárgyalásokon, és érvényesíteni kell a helyi gazdaság érdekeit. Ez jelentősen növelné a hátrányos helyzetű térségek megtartó képességét. Természetesen – éppen a föld-

rajzi adottságok következtében – vannak olyan térségek, amelyek hagyományos módokon nem kapcsolhatók be a közlekedési hálózatokba. Ezeket a területeket – erős szociális támogatással – innovatív módon kell biztosítani a potenciális munkavállalók munkába jutását. Erre nemzetközi példák szolgálnak már.

Kis létszámú munkavállalói csoportok innovatív és optimalizált szállítása

Cél:

Azon – jórészt jelenleg inaktív vagy munkanélküli – társadalmi csoportok bekapcsolásának megteremtése a munkaerő-piacra, akik elsősorban a lakóhelyükön jellemző rossz közlekedési infrastruktúra miatt nem tudnak tartósan megragadni a munkaerő-piacon.

Projekt:

Geolokációs alapon működő (megosztáson alapuló), algoritmusokkal optimalizáló applikáció fejlesztése, amelyben megjelenhetnek a munkáltatók, munkavállalók, valamint a potenciális személyszállítók is.

3. A felnőtt lakosság végzettségi szintje elmarad az országos átlagtól, így a megye lehetne az első, amelyik pilot projekt keretében lebonyolíthatná azt a validációs projektet, amelynek keretében megtörténne a formális szakképzettség nélkül dolgozó mesteremberek szaktudásának validálása és

kvalifikálása. Ez támogatná a gazdaság fehéritését is.

A kormány által elfogadott „Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája a 2014/2020 közötti időszakra” című dokumentum 13 specifikus céljának egyike a „Tanulási életutak átláthatóságának,

egymásra épülésének, rendszerbe szervezésének elősegítése és az előzetesen megszerzett tudás és késések elismerése.”. Ezen belül az egyik beavatkozási terület a „Validációs rendszer kiépítése”, mivel az egész életen át tartó tanulás szempontjából egyre hangsúlyosabb szerepet kapó nem formális és informális ke-
reték között történő tanulás eredményeinek és munka-

tapasztalatok elismerését szolgáló rendszerek megvalósítása. Ez alapján ugyan történt előrelépés, de hazai szinten még mindig a lehetőségek vizsgálatánál tartunk, illetve sporadikus fejlesztések történtek.⁴⁴

⁴⁴ Erről bővebben: https://www.magyarkepeses.hu/hirek/validacio_magyarorszagon

Megyei validációs pilot projekt kezdeményezése

Cél:

A társadalmi mobilitás erősítése a megyében, a munkaerőpiac „fehérítése”, a megye képzettségi szintjének emelése, illetve reális kép kialakítása a megye munkaerő-piaci potenciáljáról. Sokan vannak olyan munkavállalók, akik nem rendelkeznek ahhoz megfelelő képzettséggel, hogy „hivatalosan” is elhelyezkedjenek a gyakorlatban elsajátított szakmájukban. Azzal, hogy megkapják a szükséges végzettséget, magasabb jövedelemhez juthatnak, és kiléphetnek az illegális, fél-illegális munka világából. A validációs projektben kialakul egy olyan rövid elméleti segédanyag, gyakorlati vizsgarendszer, illetve validációs folyamat, ami ezután akár Európai szinten is terjeszthető jó gyakorlattá válik. A projekt fő célcsoportjai az alacsony iskolai végzettségűek, a roma nemzetiséghez tartozó személyek, illetve a közfoglalkoztatottak.

Projekt:

Szakmai fejlesztés, illetve tesztelés alapján javaslattétel a központi kormányzat számára.

4. A koronavírus következtében a hivatali eljárásrend is részben online működésre állt át. Ennek következtében – pl. a munkaügyi ellátások elérésben – több társadalmi csoport kiszorult az online ellátások, támogatások formáiból. Ez részben az eszközhiányra, részben pedig a kompetenciahiányokra vezethető vissza. Nem szabad elfelejteni, hogy a hazai közigazgatás fejlesztése sok olyan online szolgáltatást hozott létre, amely megkönnyíti a hivatalos adminisztrációt mind az ügyfelek, mint a hivatali dolgozók számára. Bizonyos csoportok ezek előnyeiből kimaradnak – különös tekint-

tettel a 2020 elején lezajló veszélyhelyzet esetében. A digitális eszközök nélkül élő családok gyermekei a karantén alatt gyakorlatilag lemorzsolódtak a köznevelésből, vélhetően szeptembertől sem fognak megjelenni az iskolákban. B.-A.-Z. megye egyes részein az ilyen típusú lemorzsolódás akár 10-20%-is lehet. Az ilyen hátrányos helyzetben élő családoknak támogatást kell nyújtani egyrészt a felnőtt családtagok digitális kompetenciájának javításával, másrészt a gyerekek iskolai és iskolán kívüli mentorálásával, adott esetben digitális eszközhöz juttatásával.

Digitális kompetencia-fejlesztés a hátrányos helyzetű családok (potenciális munkavállalók) körében

Cél:

A hátrányos helyzetű csoportok digitális kompetenciájának fejlesztése képzések, tréningek segítségével. A képzésfejlesztést megelőzi egy specifikusan megyei igények feltárását támogató felmérés a regisztrált álláskereső körében, ami a digitális kompetenciáik szintjére vonatkozik.

Projekt:

A hátrányos helyzetűek digitális kompetenciájának felmérése után attitűdformáló, illetve gyakorlatias képzések kialakítása és oktatása a Kormányhivatal munkatársai számára („train the trainers”).

5. A járvány megmutatta, hogy a hosszú beszállítói láncokban dolgozó, adott esetben magasan képzett munkavállaló is veszélyeztetett lehet globális válságok következtében, ezért nemcsak a hátrányos helyzetűek számára kell fejlesztési lehetőséget biztosítani. Ezt nem hosszú időtartamú képzésekkel, hanem rövid, hatékony, jórészt online képzések alapításával kell megvalósítani,

amelyek olyan tanúsítványt adnak, amit a munkáltatók is elfogadnak. Ezeknek főként olyan területekre kell fókuszálnia, amelyek (ahogy korábban már utaltunk rá) a rugalmas munkavégzést, illetve a gyors adaptálódást könnyítik, így főként az önálló munkavégzés, motiváció, digitális kompetenciák stb.

A felnőtt lakosság transzverzális kompetenciáinak fejlesztése

Cél:

A már szakképzett, de állásvesztéssel fenyegetett felnőtt munkaerő rugalmasabbá tétele digitális és gazdasági/pénzügyi fókuszú továbbképzésekkel

Projekt:

A helyi igényeknek megfelelően fejlesztés és tömeges továbbképzések szervezése

Felelős kiadó: Bánné dr. Gál Boglárka, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat elnöke.
Felelős szerkesztő: Expanzió Kft.
Szerkesztés és nyomdai előkészítés: Restyánszki László • restyanszki.grafika@gmail.com

